

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL ŽMOGAUS TEISIŲ PADĖTIES PRIENŲ GLOBOS NAMUOSE

2013-12-31 Nr. 2013/1-34
Vilnius

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2013-05-15 gavo X (toliau vadinama – pareiškėjas) skundą dėl galimai netinkamų darbo bei gyvenimo sąlygų Prienų globos namuose (Panemunės g. 28, Prienai; toliau vadinama – Prienų GN arba globos namai).

2. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstaigos (toliau vadinama – Įstaiga) padalinys Žmogaus teisių biuras (toliau vadinama – Biuras) užtikrina Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių funkcijas viešinant ir ginant žmogaus teises ir laisves, atliekant šių teisių padėties stebėseną ir analizę, siekiant atkurti pažeistas žmogaus teises ir neleidžiant atsirasti naujiems teisių pažeidimams, taip pat sprendžiant informacijos apie žmogaus teises sklaidos, švietimo, stebėsenos, bendradarbiavimo nacionaliniu ir tarptautiniu lygmeniu ir kitus nacionalinei žmogaus teisių institucijai bei nacionalinei prevencijos institucijai priskirtinus klausimus.

Siekiant įvertinti gyvenimo globos namuose sąlygas ir žmogaus teisių padėtį, Seimo kontrolierius 2012-07-11 raštu Nr. 2013/1-34/3D-1950 kreipėsi į globos namų direktoriaus pavaduotoją, laikinai einantį direktoriaus pareigas, Gintą Pačesą, prašydamas išsamiai atsakyti į pateiktus klausimus. Seimo kontrolierius 2013-08-21 iš globos namų gavo atsakymą į pirmiau nurodytą kreipimąsi.

Biuro patarėja Kristina Brazevič ir vyriausiasis specialistas Juras Taminskas (toliau vadinama – Biuro atstovai) kartu su Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos ir Socialinių paslaugų priežiūros departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos atstovais (toliau vadinama – Specialistai) 2013-10-10 taipogi atliko patikrinimą globos namuose.

Patikrinimo metu Biuro atstovai ir Specialistai bendravo su Prienų GN administracija, lankėsi globos namų gyventojų kambariuose, jų poilsio ir užimtumo zonose, valgykloje, higienos ir kitose patalpose, taip pat su jais bendravo.

3. Toliau pateikiama informacija, gauta iš globos namų administracijos, atsakant į pirmiau minėtą Seimo kontrolieriaus kreipimąsi, Specialistų išvadų ir kitų pažymoje nurodytų šaltinių, taip pat surinkta vizito Prienų GN metu.

I. BENDRA INFORMACIJA APIE PRIENŲ GN

4. Prienų GN yra 210 vietų valstybinė socialinės globos įstaiga, į kurią visos Lietuvos savivaldybės, vadovaujantis Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatymu ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nustatyta tvarka, nuolat gyventi nukreipia senyvo amžiaus ir suaugusius asmenis su negalia.

Globos namuose gali būti apgyvendinti senatvės pensijos amžiaus sukakę asmenys, kuriems nustatytas visiškas nesavarankiškumas (tarp jų, ir senatvės pensijos amžių sukakę asmenys su sunkia negalia) ar dalinis nesavarankiškumas, vadovaujantis Senų žmonių socialinės globos

poreikio nustatymo metodika, suaugę darbingo amžiaus asmenys su negalia, kuriems nustatytas visiškas nesavarankiškumas (tarp jų, ir suaugę asmenys su sunkia negalia) bei dalinis nesavarankiškumas, vadovaujantis Suaugusių asmenų su negalia socialinės globos poreikio nustatymo metodika.

Taip pat pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija Prienų GN yra patvirtinusi kaip Lietuvos socialinių įstaigų darbuotojų kvalifikacijos kėlimo metodinį centrą. Prienų GN didelis dėmesys skiriamas gyventojų adaptacijai ir reabilitacijai, nuolat tobulinant tokias reabilitacijos kryptis kaip taikomoji kineziterapija, vandens procedūros, netradiciniai gydymo metodai, psichoterapija, įvairių veiklų terapija ir kitos.

II. TIKRINIMUI REIKŠMINGOS TEISĖS AKTŲ NUOSTATOS

5. Lietuvos Respublikos Konstitucijoje numatyta:

18 straipsnyje: „Žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtines“;

20 straipsnyje: „Žmogaus laisvė neliečiama. <...>“;

21 straipsnyje: „Žmogaus asmuo neliečiamas. <...>“;

22 straipsnyje: „Žmogaus privatus gyvenimas neliečiamas. <...>“;

25 straipsnyje: „Žmogus turi teisę turėti savo įsitikinimus ir juos laisvai reikšti“;

26 straipsnyje: „Minties, tikėjimo ir sąžinės laisvė yra nevaržoma“;

52 straipsnyje: „Valstybė laiduoja piliečių teisę gauti senatvės ir invalidumo pensijas, socialinę paramą nedarbo, ligos, našlystės, maitintojo netekimo ir kitais įstatymų numatytais atvejais“.

6. Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijoje numatyta:

1 straipsnyje: „Šios Konvencijos tikslas – skatinti, apsaugoti ir užtikrinti visų neįgaliųjų visapusišką ir lygiateisį naudojimąsi visomis žmogaus teisėmis ir pagrindinėmis laisvėmis, taip pat skatinti pagarbą šių asmenų prigimtiniam orumui. Prie neįgaliųjų priskiriami asmenys, turintys ilgalaikių fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų, kurie sąveikaudami su įvairiomis kliūtimis gali trukdyti šiems asmenims visapusiškai ir veiksmingai dalyvauti visuomenėje lygiai su kitais asmenimis.“;

22 straipsnyje: „2. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, užtikrina neįgaliųjų teises ir įsipareigojimus, susijusius su globa, rūpyba, įvaikinimu ar panašiais institutais, jeigu tokios sąvokos yra nacionalinės teisės aktuose; <...>“.

7. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 3 straipsnyje numatyta:

„Neįgaliųjų socialinė integracija organizuojama vadovaujantis šiais principais:

1) lygių teisių – neįgalieji turi tokias pačias teises kaip ir kiti visuomenės nariai;

2) lygių galimybių – neįgaliesiems, kaip ir kitiems visuomenės nariams, sudaromos tokios pat ugdytosi, darbo, laisvalaikio leidimo, dalyvavimo visuomenės, politiniame ir bendruomenės gyvenime galimybės. Tik tais atvejais, kai tokios pat sąlygos ir priemonės yra neveiksmingos, numatomos specialiosios priemonės, gerinančios neįgaliųjų padėtį;

3) diskriminavimo prevencijos – neįgalieji apsaugomi nuo bet kokios diskriminacijos ar išnaudojimo;

4) visapusiško dalyvavimo – visais lygmenimis visi su neįgaliųjų gyvenimu ir veikla susiję klausimai sprendžiami derinant su jais ir (ar) jų atstovais pagal įstatymą bei atsižvelgiant į jų patirtį;

5) savarankiškumo ir pasirinkimo laisvės užtikrinimo – neįgalieji nuolat skatinami būti savarankiški;

6) prieinamumo – neįgaliesiems sudaromos sąlygos veiklai visose gyvenimo srityse ir galimybė naudotis ištekliais;

7) neįgalumo kompensavimo – neįgalumo pasekmės kompensuojamos neįgaliesiems skirtomis įvairiomis piniginių ir nepiniginės paramos formomis;

8) decentralizacijos – pagalba neįgaliesiems priartinama prie jų gyvenamosios vietos, bendruomenė įtraukiama į socialinę neįgaliųjų rehabilitaciją;

9) destigmatizacijos – visuomenė šviečiama siekiant šalinti neigiamas nuostatas ir stereotipus, susijusius su neįgaliaisiais;

10) perimamumo ir lankstumo – visos institucijos veikia darniai teikdamos socialines paslaugas ir ugdydamos neįgaliuosius;

11) skirtingų poreikių tenkinimo – neįgalieji sudaro labai įvairialypę visuomenės grupę, todėl, teikiant paramą, atsižvelgiama į skirtingus neįgaliųjų poreikius.“

8. Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme numatyta:

2 straipsnyje:

„3. Senyvo amžiaus asmuo – sukakęs senatvės pensijos amžių asmuo, kuris dėl amžiaus iš dalies ar visiškai yra netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimoms) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. <...>;

5. Socialinės globos įstaiga – šio įstatymo nustatyta tvarka turinti teisę teikti socialinę globą įmonė (akcinė bendrovė, uždaroji akcinė bendrovė, individuali įmonė, mažoji bendrija), įstaiga (viešoji įstaiga, biudžetinė įstaiga), šeimyna.

6. Socialinės globos norma – Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos patvirtinti socialinės globos teikimo likusiems be tėvų globos vaikams, vaikams su negalia, socialinės rizikos vaikams, suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims, socialinės rizikos suaugusiems asmenims principai ir charakteristikos. <...>;

11. Suaugęs asmuo su negalia – darbingo amžiaus asmuo, kuris dėl neįgalumo yra iš dalies ar visiškai netekęs gebėjimų savarankiškai rūpintis asmeniniu (šeimoms) gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime.“;

8 straipsnyje: „5. Socialinė globa yra visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė pagalba, kuriai reikia nuolatinės specialistų priežiūros.“;

19 straipsnyje: „2. Socialinę globą teikia tos socialinės globos įstaigos, kurių veiklos sritis yra socialinių paslaugų teikimas, o jų teikiama socialinė globa atitinka socialinės globos normas, jos turi licenciją teikti socialinę globą (toliau – licencija).“

20 straipsnyje:

„1. Socialinį darbą dirba socialinių paslaugų įstaigose dirbantys socialiniai darbuotojai, socialinių darbuotojų padėjėjai.

2. Socialinis darbas – tai veikla, padedanti asmeniui, šeimai spręsti savo socialines problemas pagal jų galimybes ir jiems dalyvaujant, nežeidžiant žmogiškojo orumo ir didinant jų atsakomybę, pagrįstą asmens, šeimos ir visuomenės bendradarbiavimu.“

9. Socialinės globos teikimo suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims principus ir charakteristikas bei privalomus socialinės globos įstaigų teikiamos ilgalaikės, trumpalaikės socialinės globos kokybės reikalavimus reglamentuoja Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-02-20 įsakymu Nr. A1-46 patvirtinto Socialinės globos normų aprašo 4 priedo „Senyvo amžiaus asmenų ir suaugusių asmenų su negalia ilgalaikės (trumpalaikės) socialinės globos normos, taikomos socialinės globos namams“ (toliau vadinama – SGNA) nuostatos.

Atkreiptinas dėmesys, kad nuo 2012-12-19 įsigaliojo nauja šio teisės akto redakcija. Atsižvelgiant į tai, žmogaus teisių padėties globos namuose juridinis įvertinimas bus atliekamas ir rekomendacijos teikiamos vadovaujantis naujos redakcijos teisės akto reikalavimais.

10. Lietuvos higienos norma HN 125:2011 „Suaugusių asmenų stacionarios socialinės globos įstaigos: bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2011-02-10 įsakymu Nr. V-133 (toliau vadinama – HN 125:2011), nustato

suaugusių asmenų stacionarių socialinės globos įstaigų pagrindinius įrengimo reikalavimus, įskaitant ir maitinimo organizavimą.

III. TIKRINIMO METU NUSTATYTOS FAKTINĖS APLINKYBĖS

A. GLOBOS NAMŲ DUOMENYS

Globos namų vieta

11. Prienų GN 1948 metais įkurti Mačiūnuose, Prienų rajone. Apie 1950 metus jie buvo perkelti į dabartinę vietą ant Nemuno kranto, pušyne, Prienų mieste. Susisiekimasis su Prienų centru yra geras, kadangi atstumas iki miesto centro tėra 1,5 kilometro, netoli globos namų esančioje autobusų stotelėje (0,5 km) sustoja kai kurie vietinių maršrutų autobusai, o iki centrinės Prienų autobusų stoties – 1 kilometras.

Prienų miestas yra 39 km į pietus nuo Kauno, 100 km į vakarus nuo Vilniaus, 30 km į šiaurę nuo Alytaus ir 40 km į rytus nuo Marijampolės. Šiaurės vakariniame Prienų pakraštyje yra kolektyvinių sodų, pietvakariuose plyti Prienų šilas. Miesto pakraščiai prie Nemuno kranto priklauso Nemuno kilpų regioniniam parkui. Birštono kurorto link veda asfaltuotas takas pėstiesiems ir dviratininkams. Prienų mieste sukurta visa visaverčiam gyvenimui reikalinga infrastruktūra – įvairių prekių parduotuvės, Lietuvos pašto skyrius, bankų skyriai, asmens sveikatos priežiūros įstaiga ir kt. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, gyventojų skaičius Prienuose nuo 2006 metų (10 774 gyv.) iki 2013-ųjų (9 613 gyv.) metų palengva mažėjo.

12. Globos namai nėra aptverti tvora, jų kiemas tamsiuoju paros metu apšviečiamas įjungiant lauko lempas, pritvirtintas prie pastatų ir esančias lauke. Taip pat pastebėta, jog yra galimybė pašaliniais asmenimis netrukdam pakliūti į globos namų teritoriją. Aplink globos namus nuo seno įsikūrę Prienų miesto gyventojai, daugiausiai nuosavuose gyvenamosios paskirties namuose.

Globos namų biudžetas, gyventojų asmeninės lėšos

13. Gyventojų, kurie globos namuose buvo apgyvendinti iki 2007 m. sausio 1 d., ilgalaikė socialinė globa finansuojama iš asmens gaunamų pajamų (80 procentų) ir valstybės biudžeto lėšų. Gyventojų, kurie globos namuose buvo apgyvendinti po 2007 m. sausio 1 d., ilgalaikė ir trumpalaikė socialinė globa finansuojama savivaldybės, iš kurios gyventojas atvyksta į globos namus, biudžeto lėšomis ir asmens lėšomis. Gyventojų, kuriems nustatytas nuolatinės specialiosios slaugos poreikis, išlaikymas globos namuose finansuojamas savivaldybės, iš kurios gyventojas atvyko, lėšomis, asmens ir valstybės tikslinės dotacijos savivaldybės lėšomis.

2012 metais buvo sudarytos ilgalaikės ir trumpalaikės globos sutartys su 12 savivaldybių (Alytaus miesto, Birštono, Druskininkų, Kaišiadorių, Kalvarijos, Kauno miesto, Kauno rajono, Prienų rajono, Šakių rajono, Šilalės rajono, Vilkaviškio rajono ir Vilniaus miesto), 2013 m. – su 13 savivaldybių (Alytaus miesto, Birštono, Druskininkų, Kaišiadorių, Kalvarijos, Kauno miesto, Kauno rajono, Klaipėdos miesto, Prienų rajono, Šakių rajono, Šilalės rajono, Vilkaviškio rajono ir Vilniaus miesto). Pažymėtina, kad globos namai taip pat yra paramos gavėjai.

14. Prienų GN biudžetas 2012 metais buvo 7,2 mln. litų, iš kurių valstybės skiriamos biudžeto lėšos sudarė 24,5 procento. Skiriamos lėšos (specialiosios tikslinės dotacijos) socialinei globai asmenims su sunkia negalia – 7,7 procento, iš kurių Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos sudarė 28,7 procento. Globos namams skiriamos savivaldybės biudžeto lėšos (įskaitant lėšas, gautas vykdant projektus, finansuojamus savivaldybės lėšomis, bei lėšas, gautas iš kitų savivaldybių), sudarė 6,2 procento, tuo tarpu gyventojų lėšos – 29,5, o gauta parama – 0,1 procento.

Taip pat įskaičiuotinos ir pajamos už papildomas paslaugas bei kt., kad sudarė 3,3 procento metinio globos namų biudžeto.

Prienų GN biudžetas 2013 metų pirmąjį pusmetį buvo 3,4 mln. litų, iš kurių valstybės skiriamos biudžeto lėšos sudarė 21,6 procento. Skiriamos lėšos (specialiosios tikslinės dotacijos) socialinei globai asmenims su sunkia negalia – 14,8 procento, iš kurių Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšos sudarė 13 procento. Globos namams skiriamos savivaldybės biudžeto lėšos (įskaitant lėšas, gautas vykdant projektus, finansuojamus savivaldybės lėšomis, bei lėšas, gautas iš kitų savivaldybių), sudarė 4,4 procento, tuo tarpu gyventojų lėšos – 34,8, o gauta parama – 2,9 procento. Taip pat įskaičiuotinos ir pajamos už papildomas paslaugas bei kt., kad sudarė 8,5 procento metinio globos namų biudžeto.

2013-ųjų globos namų biudžetas numatomas toks pat, koks buvo ir 2012-ųjų, – 7,2 mln. litų.

15. Globos namų biudžeto lėšos (procentais) išleidžiamos taip:

- a) personalui ir administracijai išlaikyti – 42 %;
- b) medicinos, slaugos ir reabilitacijos paslaugoms atlikti – 5 %;
- c) medikamentams bei kitoms reikmenims (pavyzdžiui, funkcinėms lovoms, akiniams, vaikštynėms, klausos aparatams ir t. t.) įsigyti – 9,5 %;
- d) gyventojų maitinimui – 15,1 %;
- e) patalpų išlaikymui, priežiūrai, remontui, renovacijai – 26 %;
- f) personalo mokymams – 0,5 %;
- g) gyventojų laisvalaikio veiklai – 2%.

Globos namų metinis biudžetas ir išlaidos yra viešai prieinama informacija, pateikiama finansinėse ataskaitose, kurios talpinamos Prienų GN internetinėje svetainėje (www.prienupensionas.is.lt).

16. Globos namų gyventojai, kurie juose apgyvendinti po 2007 m. sausio 1 d., moka Prienų GN paskaičiuotą ir steigėjo patvirtintą kainą (pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 10 d. nutarimą Nr. 978 „Dėl socialinių paslaugų finansavimo ir lėšų apskaičiavimo metodikos patvirtinimo“ bei vėlesnius jo pakeitimus).

Atkreipiant dėmesį į tai, kas nurodyta pirmiau, šiuo metu globos namuose socialinės globos kaina senyvo amžiaus neįgaliam asmeniui yra 62 litai per parą, o asmeniui su sunkia negalia bei dideliais specialiaisiais poreikiais – 77 Lt per parą. Socialinės globos kaina numatyta sutartyje, kurią pasirašo Prienų GN vadovas su savivaldybe, siunčiančia asmenį juose apgyvendinti. Savivaldybė pirmiau nurodytas kainas jau būna suderinusi su asmeniu, t. y. tiek jo mokamų lėšų dalį, tiek savivaldybės kompensuojamų lėšų dalį, tiek kitus mokėjimus. Siunčiamas asmuo savo mokamų lėšų dalį gali mokėti grynaisiais pinigais globos namų kasoje arba parašyti prašymą Valstybinei socialinio draudimo fondo valdybai dėl 80 proc. gaunamų pajamų pervedimo Prienų GN.

Mokestis už gyvenimą globos namuose ir mokestis už gyventojams teikiamas paslaugas yra reglamentuotas Prienų rajono savivaldybės tarybos 2010 m. rugsėjo 16 d. sprendimu Nr. T3-205 (dėl mokesčio už gyvenimą), Prienų rajono savivaldybės tarybos 2010 m. rugsėjo 16 d. sprendimu Nr. T3-205 (dėl mokesčio už gyventojams teikiamas paslaugas).

Globos namų vidaus veiklos vertinimas, teikiamos socialinės globos kokybės vertinimas, žmogaus teisių padėties stebėseną

17. Prienų GN administracija informavo, kad per paskutiniuosius penkerius metus žmogaus teisių padėties stebėseną globos namuose nebuvo atlikta. Tačiau globos namuose palaikoma ir skatinama personalo nuolatinio tobulėjimo bei kokybės siekimo aplinka, kaip tai numatyta SGNA 22 punkte. Globos namuose periodiškai (pagal iš anksto sudarytą susirinkimų grafiką) vyksta skyrių vadovų pasitarimai, kuriuose aptariama jų veikla, kylantys sunkumai, probleminiai aspektai, nustatomi galimi darbo trūkumai, ieškoma geriausių sprendimų variantų.

Tokiu būdu tarsi atliekamas neformalus globos namų vidaus veiklos vertinimas. Atkreiptinas dėmesys, kad pirmiau nurodyti susirinkimai nėra jokia forma fiksuojami.

Prienu GN pirmiau minėtai informacijai surinkti naudoja kiekybinio (anketines apklausas apie teikiamas paslaugas, laisvalaikį, užimtumą ir kt.) ir kokybinio (individualūs ir grupiniai pokalbiai) tyrimo metodikas, gyventojų patenkinimo lygį vertindami jau adaptacinio periodo metu (sprendžiamos iškilusios problemos, ieškoma sunkumų pašalinimo būdų, didesnis dėmesys skiriamas santykiams su kaimynais ir kitais gyventojais, kuriama sveikatos būklę atitinkanti aplinka).

2011 m. atlikto tyrimo rezultatai įtakojo adaptacijos programos pokyčius, didesnis dėmesys pradėtas skirti savirealizacijai. 2012 m. atliktas tyrimas atskleidė nuo anksčiau Prienu GN gyvenančių asmenų tokias savirealizacijos galimybes: kultūrinės (kalendorinės ir tradicinės šventės, koncertus, ansamblio veiklą), religines (liturgines pamaldas, religinius pokalbius), edukacines (susitikimus su mokiniais, ekskursijas, dalyvavimą Trečiojo Amžiaus Universiteto užsiėmimuose), menines (rankdarbių kūrimą, dailės užsiėmimus), sveikos gyvensenos (pasivaikščiojimą gamtoje, sportinius ir stalo žaidimus).

Atkreiptinas dėmesys, kad 3 (trys) ketvirtadaliai apklaustųjų nurodė, jog minėtos savirealizacijos galimybės galėtų būti tokios: susitikimai su mokiniais, liturginės pamaldos, kalendorinės ir tradicinės šventės. Tuo tarpu 2 (du) trečdaliai respondentų akcentavo koncertus ir pasivaikščiojimus gamtoje, trečdalis – religinius pokalbius, ansamblio veiklą, ekskursijas kaip savirealizacijos galimybes, ir tik ketvirtadalis nurodė rankdarbius, sportinius ir stalo žaidimus bei dailės užsiėmimus.

Konstatuotina, kad pirmiau minėtos savirealizacijos galimybės didžiajai daliai globos namų gyventojų suteikia puikių emocijų ir įdomų laisvalaikį, todėl pagerėja jų nuotaika ir juntamas teigiamas poveikis asmens sveikatai. Be to, ne maža dalis apklaustųjų paminėjo pasididžiavimą savo veiklos rezultatais, padidėjusį užimtumą, juntamą aplinkinių pagarbą, o daugiau kaip trys ketvirtadaliai – pasidalinimą patirtimi, prisiminimais, kilusių klausimų išsiaiškinimą, bendravimą vienų su kitais.

Taip pat Prienu GN, siekdami padėti gyventojams susikurti kuo labiau visavertį gyvenimą globos namuose, atliko atskirų gyventojų grupių tyrimus: 2009 m. buvo apklausti sergantys Alzheimerio liga asmenys, jų artimieji, su jais dirbantys darbuotojai, o gautų išvadų pagrindu pajvairintas darbas su demencijos ir Alzheimerio ligomis sergančiais asmenimis, atsirado naujos veiklos, užsiėmimų.

Papildomai gyventojų patenkinimo lygio vertinimą atlieka ir magistro bei bakalauro darbus rašantys besimokantys darbuotojai, socialinį darbą studijuojantys ir praktikas atliekantys studentai.

18. Pažymėtina, kad patikrinimo metu (tiek iš Prienu GN gautos medžiagos, tiek apklausus gyventojus) Biuro atstovai nustatė, jog didžioji dalis gyventojų yra patenkinti globos namų administracijos darbu.

19. Siekiant išsiaiškinti darbuotojų nuomonę apie jų atliekamą darbą ir pasitenkinimo tuo lygį, organizuojami: individualūs ir grupiniai pokalbiai, įsteigtas personalo vadovo etatas siekiant skirti daugiau dėmesio darbuotojams ir jų motyvacijai, vykdoma naujų darbuotojų adaptacinė programa (su nauju darbuotoju ir jo skyriaus vadovu personalo vadovas susitinka po savaitės, mėnesio, trijų mėnesių darbo ir pokalbio metu siekia išsiaiškinti, kaip naujas darbuotojas jaučiasi, kokių sunkumų jam kyla, bei ieško problemų sprendimo būdų; pasitelkus šį metodą kartu gaunama informacija apie bendrą įstaigos mikroklimatą, darbuotojų santykius, vykdoma asmenų konfliktų prevencija, atsižvelgiama į darbuotojo pasiūlymus, kurie yra ypač vertingi dėl to, kad naujas žmogus į viską žvelgia pašalinio stebėtojo žvilgsniu ir mato trūkumus, kurių gali nepastebėti seniau dirbantys žmonės), atliekamos anoniminės anketinės apklausos ir apibendrinami jų rezultatai, imamasi priemonių panaikinti neigiamus aspektus, o jeigu tai neįmanoma, sušvelninti.

Pažymėtina, kad, pavyzdžiui, 2010 m. atliktos Prienu globos namų anoniminės anketinės darbuotojų apklausos duomenimis, tai, kad darbo sąlygos nėra blogos, yra pareiškę 81 proc. respondentų, kad netrūksta darbo priemonių – 71 proc. respondentų, dauguma darbuotojų mano, kad

administracijos reikalavimai yra suprantami ir nekeliantys didelio nerimo ar streso, sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją. Apibendrinus šios anketos duomenis, nustatyti du veiksniai, kuriais yra nepatenkinti Prienų globos namų darbuotojai: sąlyginai mažas darbo užmokestis ir reiklūs klientai bei jų artimieji. Anketoje darbuotojai taip pat buvo prašomi pagal dešimties balų sistemą įvertinti skyrių bei personalo vadovų norą padėti, rasti kompromisą, spręsti jų problemą, taip pat gebėjimą atlikti savo pareigas, organizuoti, koordinuoti darbą, tiksliai perduoti informaciją. Skyrių vadovų bei personalo vadovo geranoriškumą darbuotojai įvertino 8,64–9,7 balų intervalu, šių asmenų gebėjimą atlikti pareigas – nuo 7,95 iki 9,84 balo. Siekiant stiprinti organizacijos mikroklimatą ir taisyti galimas klaidas, pasitenkinimo darbu anketas užpildyti buvo prašoma ir išeinančio iš darbo personalo, tačiau šio metodo atsisakyta dėl darbuotojų pasyvumo jas pildant. Tokie vertinimai yra atliekami pagal poreikį.

Gyventojai

20. Lankymosi globos namuose metu socialinė globa buvo teikiama 207 asmenims (įstaigoje yra 210 vietų), tai buvo 75 vyrai ir 132 moterys, slaugomi 147 gyventojai. Pažymėtina, kad globos namuose visą laiką yra laisvų vietų, tad nėra laukiančiųjų apgyvendinimo juose sąrašo.

2012-01-01–2012-12-31 globos namuose apgyvendinta 80 asmenų, o 2013-01-01–2013-07-14 – 35 asmenys. 2012 m. ir 2013 iki liepos mėn. 14 d. asmenų, palikusių globos namus ir išvykusių savarankiškai gyventi, nebuvo.

Į kitas globos įstaigas 2012 m. nebuvo perkeltas nė vienas gyventojas. Globos namuose 2012 m. mirė 40 gyventojų, o iki 2013 m. liepos 14 d. į amžinybę buvo išėję 31 asmuo. 2011 m. ir 2012 m. globos namuose savo noru iš gyvenimo nepasitraukė nė vienas.

21. Globos namuose gyvena keturi neveiksnūs asmenys, kurių globėjai yra šeimos nariai, artimieji ir Prienų GN darbuotojai. Riboto veiksnumo asmenų globos namuose nėra. Prienų GN administracija informavo, kad vadovas, vadovaudamasis teismo sprendimo dėl gyventojų neveiksnumo, įsakymu, įgalioto globos namų socialinį darbuotoją atstovauti neveiksnaus gyventojų interesams. Socialinis darbuotojas veda neveiksnaus gyventojų asmeninių lėšų panaudojimo apskaitos žurnalą, vadovaujantis globos namų direktoriaus patvirtintu „Prienų globos namų neveiksnių gyventojų asmeninio turto (pinigų) tvarkymo tvarkos aprašu“. Svarbus aspektas yra tas, kad Prienų GN nuolatos stebi neveiksnių asmenų sveikatos būklę ir, jai ryškiai pagerėjus, siekia, kad jie būtų vėl pripažįstami veiksniais. Pavyzdžiui, prieš 7 metus vienai globos namų gyventojai teismo sprendimu buvo grąžintas veiksnumas. Dėl kitų gyventojų nebuvo kreiptasi į teismą, kadangi jų sveikatos būklė negerėja.

Atkreiptinas dėmesys, kad Biuro atstovai siekė pasikalbėti su neveiksniais globos namų gyventojais, tačiau nė su vienu nepavyko dėl sunkios jų sveikatos būklės.

Viso vizito metu buvo apklausta apie 60 gyventojų.

Darbuotojai

22. Didžiausią leistiną globos namuose dirbančių darbuotojų etatų skaičių tvirtina Prienų rajono savivaldybė, kuri yra steigėjas. Šiuo metu iš viso numatyti 106 etatai, o globos namuose, 2013-07-14 duomenimis, dirba 111 darbuotojai.

Prienų GN veikia sovietinius laikus menantys liftai, kuriais naudotis gali tik atitinkamus kursus išklause asmenys, šiuo atveju – liftininkai. Globos namai jau vykdo viešuosius pirkimus siekdami įsigyti šiuolaikinius modernius lifthus, kuriais be trečiųjų asmenų pagalbos savarankiškai galėtų naudotis patys gyventojai. Tuomet sumažėtų liftininkų skaičius ir atsirastų realios galimybės padidinti kitų trūkstamų pareigybių skaičių.

23. Globos namuose dienos metu dirba šie su slauga susijusias funkcijas atliekantys darbuotojai: 1 bendrosios praktikos vyr. slaugytojas (1 etatas), 6 bendrosios praktikos slaugytojai (4,5 etato), 1 kineziterapeutas (1 etatas), 3 slaugytojo padėjėjai (3,5 etato), 22 globos darbuotojai (20

etatu). Dienos metu taip pat dirba 13 socialinio darbuotojo padėjėjų (9,5 etato), kurių atliekamos funkcijos taip pat turi su slauga susijusių elementų. Duomenys gauti išanalizavus liepos mėnesio darbo grafikus. Nakties metu dirba šie su slauga susijusias funkcijas atliekantys darbuotojai: 3 bendrosios praktikos budintys slaugytojai (4 etatai; taigi kiekvieną konkrečią naktį jiems tenka po 69,66 gyventojų), 7 budintys globos darbuotojai (4 etatai). Su slauga susijusią veiklą koordinuoja Sveikatos priežiūros skyriaus vadovas ir jo pavaduotojas.

24. Visi globos namų darbuotojai periodiškai tikrinasi sveikatą teisės aktų nustatyta tvarka, ir šiuo metu yra ją pasitikrinę, taip pat įgiję žinių higienos ir pirmosios pagalbos teikimo klausimais.

25. Pažymėtina, kad reikalavimai nuolat tobulinti savo profesinius įgūdžius mokymuose šiuo metu galiojančiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose numatyti socialiniams darbuotojams, socialinių darbuotojų padėjėjams ir bendrosios praktikos slaugytojams.

Globos namų administracijos pateiktais duomenimis, bendrosios praktikos slaugytojai ir socialiniai darbuotojai dalyvauja mokymuose nustatytą valandų skaičių per nustatytą laikotarpį. Prienų GN Sveikatos priežiūros skyriaus vadovas arba – jo pavedimu – bendrosios praktikos vyr. slaugytojas pildo Bendrosios praktikos slaugytojų kvalifikacijos kėlimo ir licencijų galiojimo registrą bei stebi, kad visi dirbantys bendrosios praktikos slaugytojai turėtų galiojančias licencijas. Papildomą kontrolę vykdo personalo vadovė pagal darbuotojų asmens bylas, taip pat tikrindama minėtą registrą.

Socialinio darbo ir individualios priežiūros skyriaus vadovas arba – jo pavedimu – vyr. socialinis darbuotojas pildo Socialinių darbuotojų kvalifikacijos kėlimo ir kvalifikacinių kategorijų galiojimo registrą ir Socialinio darbuotojo padėjėjų kvalifikacijos kėlimo registrą. Šie asmenys stebi, kad visi dirbantys socialiniai darbuotojai turėtų kvalifikacines kategorijas, o socialinio darbuotojo padėjėjai – būtų išklause reikiamą kursų valandų skaičių. Papildoma kontrolė vykdoma taip pat kaip ir bendrosios praktikos slaugytojų atveju.

Atkreiptinas dėmesys, kad Prienų GN darbuotojų kvalifikacija taip pat yra keliami vykdant darbuotojų saugą ir sveikatą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimus. Pavyzdžiui, 2010 m. birželio 19 d. Prienų globos namų direktoriaus įsakymu Nr. V-64 patvirtintoje Socialinių darbuotojų, socialinio darbuotojo padėjėjų neformalaus mokymo plane yra numatytos darbo teisės, konflikto psichologijos (tarpasmeninių konfliktų sprendimas, strategijos, profilaktika ir pan.) temos. Darbuotojai taip pat yra dalyvavę mokymuose „Socialinis darbas teikiant ilgalaikės socialinės globos, slaugos ir sociokultūrinės paslaugas senyvo amžiaus asmenims ir suaugusiems asmenims su negalia“, „Konfliktinių situacijų valdymas globos namuose“.

B. BUVIMO ĮSTAIGOJE SĄLYGOS IR STANDARTAI

Namų patalpos

26. Globos namai susideda iš pastatų komplekso: pagrindinio trijų aukštų pastato, renovuoto trijų aukštų pastato ir medinio dviejų aukštų pastato.

Pagrindiniame pastate pirmajame aukšte, be gyventojų kambarių, įsikūrusi globos namų administracija (buhalterija, sveikatos priežiūros skyrius su kineziterapijos kabinetu, mitybos skyrius), buities ir ūkio skyriaus patalpos (globos darbuotojų, pagalbinių buičiai kabinetai, kirpykla, skalbyklėlė ir virtuvėlė). Antrajame aukšte įrengti socialinių darbuotojų kabinetai ir rekreacijos zona: aktų salė, skirta įvairiems renginiams, relaksacijos kabinetas, kavinė „Seklytėlė“, taip pat įrengti socialinių darbuotojų kabinetai, o aukštų fojė yra įrengtos poilsio zonos.

Renovuotame pastate, be gyventojų kambarių, yra valgomasis, antrajame aukšte erdviame vestibulyje įrengta bibliotekėlė, trečiajame aukšte – svečių kambariai.

Mediniame name, be gyvenamųjų patalpų, yra siuvykla bei pagalbines patalpas.

27. Globos namų teritorijoje yra ramybės vietos: sodas, kuriame auginamos gėlės ir daržovės, sveikatingumo skveras, skirtas gyventojų grūdinimui ir reabilitacijai, vidinis kiemelis. Teritorijoje esančiose pagalbines patalpose yra garažai ir skalbykla.

Gyventojų mobilumas

28. Asmenims, turintiems specialiųjų poreikių, ar darbingo amžiaus asmenims su negalia turi būti užtikrinta pritaikyta aplinka, reikalinga kasdieniam gyvenimui bei paslaugoms gauti, bei užtikrintos galimybės lengvai judėti socialinės globos namų teritorijoje ir patalpose (SGNA 16.9 punktas).

SGNA 18.4. punkte numatyta, kad globos namai turi sudaryti sąlygas, jog judėjimo negalia turinčiam asmeniui gyvenamajame kambaryje langų aukštis ir lovos vieta būtų įrengti taip, kad jam sudarytų galimybę stebėti aplinką pro langą sėdint ar gulint.

29. Vizito metu nustatyta, kad prie visų įėjimų į Prienų GN įrengtos nuovažos, durų staktos pakankamai plačios. Pavyzdžiui, prie pagrindinio įėjimo įrengtas 1,75 m pločio įvažiavimas (su 5 proc. nuolydžiu) ir aikštelė, durys atsidaro automatiškai (jų plotis 1,2 m, slenksčio nėra).

Vidaus patalpose, gyventojų judėjimo trasose įrengti specialūs turėklai, taip pat takeliai skirti silpnaregiams, akliems ir fizinę negalią turintiems žmonėms. Įstaigoje buvo gyventojų, išsigijusių priemonių, varomų elektra, su vairo mechanizmu (vadinamų skuterių arba keturračių). Higienos patalpos pritaikytos neįgaliesiems.

30. Pagrindiniame pastate yra įrengtas liftas, renovuotame pastate – keltuvas. Pažymėtina, kad atsakyme Seimo kontrolieriui globos namų administracija nurodė, jog kiekvienas gyventojas pats ar su darbuotojo pagalba gali naudotis šiomis priemonėmis bet kuriuo paros metu. Tačiau apsilankius globos namuose paaiškėjo, jog šis liftas pagal teisės aktų reikalavimus gali būti naudojamas tik esant specialiai apmokytam personalui (liftininkui). Globos namuose yra įsteigtos 2,25 liftininko pareigybės, tačiau šie darbuotojai nedirba nakties metu, t. y. nuo 20.00 iki 8.00 valandos. Kitas globos namų personalas nėra apmokytas naudotis liftu, todėl liftininko nedarbo metu gyventojams, turintiems judėjimo sutrikimų ar negalintiems savarankiškai judėti, nepakankamai užtikrinama galimybė laisvai judėti globos namuose bei jų teritorijoje.

Pažymėtina, kad globos namų patikrinime su Biuro atstovais kartu dalyvavęs Specialistas įvertino Prienų GN patalpas dėl jų pritaikymo asmenims, turintiems specialiųjų poreikių ir nurodė, jog „globos namų patalpos iš dalies yra pritaikytos neįgalųjų poreikiams“ (čia ir toliau citatų kalba netaisyta). Specialistas pateikė pastabą, kad „<...> viename iš pastatų yra per status nuolydis, statūs laiptai.“

Priešgaisrinė sauga

31. Prienų GN dėl atitikimo priešgaisrinei saugai prižiūri ir vertina Kauno apskrities priešgaisrinės gelbėjimo valdybos Prienų priešgaisrinės gelbėjimo tarnyba, Lietuvos Respublikos priešgaisrinės saugos įstatymo nustatyta tvarka vykdanči valstybinę priešgaisrinę priežiūrą ir vertinanti objekto atitiktį priešgaisrinę saugą reglamentuojantiems teisės aktams.

2013-05-15 Prienų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos specialistas atliko Prienų GN priešgaisrinę techninį patikrinimą. Atlikus patikrinimą, globos namų direktoriui nurodyta pašalinti nustatytus trūkumus (dėl darbuotojų gaisrinės saugos mokymo ir atestavimo, žmonių evakuacijos planų įrengimo, kabelių ir laidų izoliacijos varžos matavimo, statinio aktyviųjų gaisrinės saugos priemonių techninės priežiūros ir bandymų rezultatų įrašymo į žurnalus bei dėl vandentiekio tinklo techninio sutvarkymo).

Globos namų patikrinimo metu Biuro atstovai nustatė, kad dalis Prienų priešgaisrinės gelbėjimo tarnybos pateiktų rekomendacijų įgyvendinta: pakeista signalizacija, sudaryta sutartis su saugos tarnyba, kuri iškart reaguoja į gautą signalą. Tačiau kitoms rekomendacijoms įgyvendinti trūksta lėšų.

Gyventojų ir darbuotojų saugumas, smurto atvejai

32. Pagal SGNA 6.6 punktą, globos namai privalo užtikrinti gyventojų apsaugą nuo smurto, išnaudojimo, diskriminacijos, prievartos, įžeidinėjimų dėl savo rasės, religijos, negalios, socialinės padėties, pilietybės, sveikatos būklės, asmeninių savybių ir kita. Siekiant užtikrinti gyventojų saugumą, visi nelaimingi įvykiai, susiję su asmens sveikatos būklės pasikeitimais ar asmens teisių pažeidimais, yra registruojami, analizuojamos juos sukėlusios priežastys bei priimami sprendimai, kaip jų išvengti ateityje.

SGNA 12.7. punkte numatyta, kad asmens saugumas jo gyvenamajame kambaryje užtikrintas nepažeidžiant jo privatumo ir orumo. Socialinės globos namų personalas į asmens gyvenamąjį kambarį įeina tik pasibeldęs, asmuo negali būti užrakinamas savo gyvenamajame kambaryje. Asmens gyvenamosiose patalpose nenaudojamos filmavimo kameros ar kiti stebėjimo būdai. Su asmenimis, kuriems dėl sveikatos būklės ir visiško nesavarankiškumo reikia nuolatinės priežiūros, ar jų globėjais, rūpintojais susitarta dėl būdų ir formų, kaip tai bus daroma. Gyvenamuosiuose kambariuose, higienos kambariuose pagal galimybes yra įvesta pagalbos kvietimo sistema.

33. Gyventojų saugumą nakties metu užtikrina, juos pagal sveikatos būklę stebi, taip pat ir smurto prevenciją vykdo naktį dirbanti komanda – bendrosios praktikos slaugytoja, budinčios globos darbuotojos ir budėtojas. Šių darbuotojų veiksmai ir atsakomybė, be kitų vidaus teisės aktų (pareiginių nuostatų ir pan.), yra nustatyti ir Prienų globos namų direktoriaus 2013 m. balandžio 16 d. įsakymu Nr. V-46 patvirtintame Dirbančiųjų naktimis darbuotojų darbo reglamente (toliau tekste – Reglamentas), kuriame yra smulkiai nurodyta, kas kiek laiko ir pas kokius grupes priskiriamus gyventojus turi nueiti naktį dirbantys darbuotojai. Pavyzdžiui, pagal Reglamento 5, 6 ir 9 punktus, „Bendrosios praktikos budinti slaugytoja lanko gyventojus pagal iškvietimus, jeigu nėra iškvietimų, kas valandą aplanko intensyviausiai stebimus gyventojus visuose Prienų GN priklausančiuose pastatuose“, „Intensyviausiai stebimų gyventojų sąrašą sudaro ir keičia, pasikeitus faktinei situacijai, sveikatos priežiūros skyriaus vadovė, kuri yra atsakinga už šių pareigų vykdymą, taip pat už tai, kad sąrašas būtų prieinamas ir jo buvimo vieta žinoma kiekvienai bendrosios praktikos budinčiai slaugytojai“ „Budinėioms globos darbuotojoms dirbanti konkrečią naktį bendrosios praktikos budinti slaugytoja tai nakčiai paskiria stebėjimo ir atsakomybės zonas <...>. Informaciją apie intensyviausiai stebimus gyventojus budinėioms globos darbuotojoms pagal sveikatos priežiūros skyriaus vadovės sudarytą sąrašą kiekvieną vakarą suteikia tą naktį dirbanti bendrosios praktikos budinti slaugytoja“. Pagal Reglamento 18 ir 19 punktus, budėtojas transporto priemonių įvažiavimo vartus privalo rakinti 21 val., iš karto po šio veiksmo patikrinant globos namų teritoriją, pastatus, įeinant į jų vidų. Budėtojas taip pat privalo globos namų teritoriją tikrinti 23 val., 1 val., 3 val. 5 val. ir 7 val., kiekvieno teritorijos tikrinimo metu patikrinant pastatus, įeinant į jų vidų.

34. Globos namuose yra įrengta pagalbos iškvietimo sistema – pagalbos mygtukai, kuriais naudodamiesi gyventojai kritinės situacijos atveju, nepriklausomai nuo laiko ir globos namų darbuotojo buvimo vietos, gali išsikviesti pagalbą. Sveikatos priežiūros skyriuje yra pultas su švieslente, kurioje, esant signalui, matyti kambarys, kuriame reikalinga pagalba. Taip pat kiekvienas globos namų darbuotojas nešiojasi šios pagalbos iškvietimo sistemos pranešimo gaviklius (juose matomas kambario numeris, kuriame šiuo metu reikalinga pagalba), todėl gyventojai bet kuriuo paros metu gali išsikviesti pagalbą, nepriklausomai nuo darbuotojo buvimo vietos. Tačiau atkreiptinas dėmesys, kad, vizito metu Biuro atstovams patikrinus pirmiau nurodytų pagalbos iškvietimo sistemos veikimą, kai kuriuose gyventojų kambariuose ji neveikė.

Apklausus gyventojus dėl sistemos patogumo ir naudos jiems, buvo sužinota, kad pagalbos sistema yra ne vienam iš jų padėjusi kritiniu atveju, staiga suprastėjus sveikatos būklei. Kai kurie gyventojai taipogi teigė, kad, jiems prireikus skubios pagalbos, jie paskambindavo slaugytojams mobiliuoju telefonu, ir jiems pagalba būdavo nedelsiant suteikta.

35. Užtikrinant darbuotojų ir gyventojų saugumą, prie įėjimų į pastatus, lifto kabinas ir lauko teritorijoje įrengtos vaizdo kameros. Teisė į privatų gyvenimą ir kitos žmogaus teisės

užtikrinamos kameras įrengiant tik prie įėjimų į pastarus, lifto kabinos ir lauko teritorijoje. Gyvenamuosiuose kambariuose ir kitose erdvėse jų nėra. Biuro atstovai patikrino stebėjimo sistemą, įsitikinta, kad ji funkcionuoja ir nepažeidžia gyventojų teisių į privatumą, tačiau prisideda prie didesnio jų saugumo užtikrinimo.

36. Prienų GN atliekami įvadiniai, periodiniai ir papildomi darbų saugos mokymai: apmokomi darbuotojai, prareikę dirbantys darbus aukštyje (pagalbiniai darbininkai), tvarkantys krovinius rankomis (t. y. keliant asmenis iš lovų, į lovas, perverčiant jose, įkeliant į neįgaliųjų vežimėlius, neįgaliesiems maudyti pritaikytas mobilias maudymo lovas bei vežimėlius ir pan.), dirbantys su cheminėmis medžiagomis, socialiniai darbuotojai, padėjėjai (šios pareigybės pagal teisės aktus priskiriamos prie dirbančiųjų pavojingus darbus), darbuotojai, naudojantys potencialiai pavojingus įrenginius (pavyzdžiui, liftininkai). Šiuos mokymus vykdo su Prienų GN sutartį sudariusi UAB „SDG“, be to Prienų priešgaisrinė gelbėjimo tarnyba periodiškai organizuoja praktinius mokymus gaisrinės saugos klausimais.

37. Atkreiptinas dėmesys, kad Prienų GN nei tarp gyventojų, nei tarp darbuotojų ir gyventojų nėra užfiksuota nė vieno smurto atvejo. Tai reiškia, kad globos namų administracija sugeba tinkamai valdyti socialinę situaciją. Taip pat pažymėtina, jog globos namuose nėra buvę ir nelaimingų atsitikimų, tačiau laikantis visų procedūrų, Prienų GN yra žurnalas, skirtas nelaimingų atsitikimų atvejams registruoti - „Neigiamo pobūdžio įvykių ir jų pasekmių asmeniui registracijos žurnalas“.

Maitinimas

38. Pagal SGNA 11.1. punktą, globos namų gyventojas turi gauti jo fiziologinius poreikius ir sveikatos būklę atitinkantį, reikiamą kiekį energetinių verčių bei kaloringumą turintį maitinimą, įvertinus jo individualius poreikius, būtinumą gauti dietinį maitinimą ir, esant galimybėms, atsižvelgiant į asmens pageidavimus. Socialinės globos namai (išskyrus grupinio gyvenimo namus) maitinimą turi organizuoti pagal sveikatos apsaugos ministro patvirtintus maitinimo organizavimo socialinės globos įstaigose reglamentuojančius teisės aktų reikalavimus.

39. Maitinimo organizavimo tikslas globos namuose – sudaryti sąlygas sveikai mitybai, užtikrinti maisto saugą bei kokybę, vykdyti gyventojų švietimą. Maistą gyventojams gamina globos namų darbuotojai – virėjai. Už maitinimo organizavimą yra atsakingi mitybos skyriaus vadovas ir maisto technologas. Už pagaminto maisto kokybę atsakingi vyriausieji virėjai, mitybos skyriaus vadovas, maisto technologas. Pagaminti patiekalai kasdien degustuojami, įvertinant jų kokybę jusliniu būdu. Tačiau pažymėtina, kad šiuose patikrinimuose nedalyvauja sveiktos specialistas ir nedaromi įrašai apie patikrinimų rezultatus.

Maistas gaminamas virtuvėje ir patiekiamas tą pačią dieną. Virtuvėje yra sudarytos tinkamos sąlygos maistui ruošti, atnaujinta įranga, aprūpinama reikiamu inventoriumi, indais.

Užtikrinant globos namų gyventojų visavertį, racionalų maitinimą bei vadovaujantis Lietuvos HN 125:2011 reikalavimais, gyventojai maitinami keturis kartus per dieną pagal įstaigos maisto technologo sudarytus valgiaraščius, kurie yra patvirtinti įstaigos vadovo. Nustatytos šios maitinimo valandos: gyvenamuosiuose kambariuose valgantiems gyventojams pusryčiai prasideda 8.15 val., pietūs – 13.15 val., pavakariai – 16.00 val., vakarienė – 17.50 val.; valgykloje valgantiems gyventojams pusryčiai prasideda 8.30 val., pietūs – 13.30 val., pavakariai – 16.00 val., vakarienė – 18.20 val.

40. Atsižvelgiant į asmens sveikatos būklę, ligos pobūdį ir esant medikų rekomendacijoms organizuojamas ir dietinis maitinimas gyventojams. Tokie gyventojai maitinami reguliariai, parenkami neturintys cukraus maisto produktai, o vietoj cukraus naudojama fruktozė, mažinamas druskos kiekis maiste. Įvertinus neįgalių asmenų rijimo ir kramtymo funkcijų sutrikimus, gyventojams taikoma maisto konsistenciją koreguojanti dieta (trintas, paskystintas maistas).

Pažymėtina, kad gyventojai vaisių gauna 2–3 kartus per savaitę, vaisių ir uogų sezono metu – dažniau. Iš Seimo kontrolieriui pateiktų 2013-07-01–2013-07-07 valgiaraščių kopijų matyti, kad šviežios uogos ar vaisiai gyventojams būdavo išduodami kasdien.

41. Valgykla.

41.1. Globos namų valgykloje, įrengtoje pagrindinio pastato pirmajame aukšte, vienu metu gali valgyti 100 žmonių. Šiuo metu valgykloje valgo 50–60 gyventojų.

Valgyklos patalpos lengvai prieinamos visiems gyventojams, įrengtos nuovažos su turėklais, tad į jas patogiu įvažiuoti ir su neįgaliųjų vežimėliais ar kitomis gyventojų turimomis vidaus judėjimui pritaikytomis įvairiomis transporto priemonėmis.

Šalia valgyklos yra įrengtos dvi praustuvės. Prie jų buvo skysto muilo, elektrinis rankų džiovintuvas. Pastebėtina, kad, atsižvelgiant į valgančiųjų globos namų valgykloje skaičių (iki 60), valgykloje trūksta vieno praustuvo (vadovaujantis HN 125:2011 14.2 punkto reikalavimais, valgykloje ar prie valgyklos turi būti įrengtos praustuvės, ne mažiau kaip 1 praustuvė 20-čiai vietų valgykloje).

41.2. Per vizitą pastebėta, kad, maisto tiekimo valgykloje metu, gyventojai gali naudotis peiliais, šakutėmis, šaukštais, šaukšteliais. Gyventojai, kurie dėl negalios sunkiai gali naudotis stalo įrankiais, naudojami tik šaukštais arba šakutėmis.

41.3. Pietų metu sriubą gyventojai gali rinktis iš dviejų siūlomų, antrąjį patiekalą iš trijų siūlomų. Globos namų patikrinimo metu, Biuro atstovai nustatė, kad gyventojams pietums buvo tiekta: burokėlių sriuba su mėsa, grybų pieniška sriuba, žemaičių blynai, kiaulienos maltiniai, virtiniai su varške. Biuro atstovai ir Specialistai ragavo pietums pagamintus patiekalus. Patiekalai buvo pakankamai skanūs, be pašalinių kvapų ir (ar) pašalinio skonio, be druskos ir (ar) pipirų.

42. Prienų GN gyventojai, jei pageidauja, gali pavalgyti kitu laiku, ne tik numatytomis maitinimo valandomis. Tokiu atveju gyventojams maistas yra paliekamas virtuvėje ir esant poreikiui patiekiamas reikiamos temperatūros. Be to, gyventojai gauna papildomo maisto užkandžiui (jiems siūlomi švieži ir konservuoti vaisiai, šviežios uogos, jogurtai ir varškės desertai ir pan.), gali turėti savo maisto (yra šaldytuvai ir spintelės; gyventojų laikomų maisto produktų tinkamumo vartoti terminai yra kontroliuojami).

Gyventojai taip pat turi galimybę valgyti savo gyvenamosiose patalpose. Kai kurie gyventojai valgo gyvenamųjų aukštų fojė specialiai tam skirtose vietose.

Į gyvenamas patalpas maistas yra pristatomas elektriniuose marmituose (vežimėliuose maistui gabenti). Maistą dalina porcijomis virtuvės darbuotojai, į kambarius pristato slaugytojai, slaugytojų padėjėjai, socialinio darbuotojo padėjėjai, globos darbuotojai. Vizito metu stebėtas maisto dalinimas: maisto dalintojai turėjo tinkamą aprangą, pirštines. Pastebėta, kad gyventojams buvo duodamas trintas ar pusiau trintas maistas. Gyventojams, kurie negali savarankiškai pavalgyti, tai padaryti padeda darbuotojai.

Pažymėtina, kad pagal Prienų GN teikiamų paslaugų sąrašą, patvirtintą Prienų rajono savivaldybės tarybos 2010-09-16 sprendimu Nr. T3-205, maisto pristatymo į gyvenamąjį kambarį galintiems nueiti į valgyklą gyventojams (0,5 Lt už vieną maisto atnešimą) paslauga nurodyta kaip papildoma ir apmokama gyventojų lėšomis. Tačiau globos namų direktorius Biuro atstovams negalėjo nurodyti, kurie gyventojai moka už maisto pristatymą, o kuriems jis yra pristatomas nemokamai.

43. Prienų GN gyventojai taip pat gali naudotis pagrindiniame pastate įrengta virtuvėle ir joje patys pasigaminti maistą. Šioje virtuvėlėje sudarytos sąlygos užsiimti maisto ruošimu: yra viryklė, praustuvė, stalas, spintelės su būtiniais įrankiais ir indais. Vizito metu virtuvėlė buvo tvarkinga.

Direktorius teigimu, labai nedaug gyventojų naudojami šia virtuvėle ir patys gamina maistą. Tačiau, Seimo kontrolieriaus nuomone, virtuvėlės būty tikslinga įrengti visuose korpusuose, kad savarankiškesni asmenys galėtų jomis naudotis ir būtų skatinami patys gamintis maistą. Pagrindiniame pastate esančia vienintele virtuvėle yra nepatogu naudotis kituose globos namų

pastatuose apgyvendintiems asmenims. Be to, joje vienu metu maistą gamintis gali tik iki 4 – ių gyventojų.

44. Gyventojams, globos namų administracijos teigimu, yra prieinama informacija apie mitybą, jie dažnai konsultuojami maitinimosi klausimais. Į globos namus dažnai yra kviečiami medicinos darbuotojai, kurie skaito paskaitas apie maisto produktus, mitybą ir jos naudą. Taip pat gyventojai yra supažindinti su sveikos mitybos piramide, kurioje maisto produktai yra suskirstyti į penkias pagrindines grupes. Pagal šią piramidę gyventojai gali matyti, kiek ir kokio maisto reikėtų pasirinkti valgyti, kad gautų visas reikiamas maisto medžiagas ir energijos kiekį.

Pagal SGNA 11.2 punktą, gyventojui turi būti sudaroma galimybė jam suprantama forma kasdien susipažinti su valgiaraščiu, pateikti pageidavimus dėl maisto produktų ar patiekalų asortimento, į kuriuos, esant galimybei, turi būti atsižvelgta.

Seimo kontrolieriui pateiktais duomenimis, globos namų gyventojai kasdien turi galimybę susipažinti su dienos meniu, kuris yra kabinamas valgykloje bei kiekvieno pastato kiekviename aukšte įrengtuose stenduose, be to, gyventojų prašymu atnešami į kambarius. Gyventojai gali pateikti pageidavimus dėl maisto produktų ar patiekalų asortimento. Atvykus naujam gyventojui, su juo aptariamas valgiaraštis ir atsižvelgiama į asmeninius žmogaus poreikius ir pomėgius.

Vizito metu Biuro atstovų paklausti, ar naudojasi teise pateikti pageidavimus dėl patiekalų, pavieniai gyventojai atsakė, kad žino apie tokią galimybę, tačiau ja nesinaudoja.

45. Prienų valstybinė masto ir veterinarijos tarnybos inspektorai, 2012-12-14 atlikę patikrinimą (2012-12-14 patikrinimo aktas Nr. 0200202) globos namų valgykloje, teisės aktų pažeidimų nenustatė.

Pažymėtina, kad maisto kokybe vizito globos namuose metu gyventojai nesiskundė, taip pat pateikė jiems tiekiamo dietinio maitinimo pavyzdžių.

Atkreiptinas dėmesys, kad patikrinime dalyvavęs Specialistas pateikė išvadą, jog maitinimas Prienų GN organizuojamas laikantis teisės aktų reikalavimų.

46. Pagal SGNA 11.3 punktą, gyventojams turi būti sudaromos sąlygos bet kuriuo metu, esant poreikiui, išgerti šiltos kavos ar arbatos.

Patikrinimo metu surinktais duomenimis, globos namuose bet kuriuo metu, esant gyventojų poreikiams, yra sudaromos sąlygos išgerti šiltos kavos ar arbatos, šiltu gėrimu aprūpina socialiniai darbuotojai, socialinių darbuotojų padėjėjai bei slaugytojai.

UAB „Prienų vandenys“ geriamąjį vandenį globos namams tiekia ištisą parą. Siekiant užtikrinti geriamojo vandens kokybę, kiekvienais metais atliekamas vandentiekio vandens mikrobiologinis tyrimas, kuris užtikrina geriamojo vandens kokybę. Kai kurie gyventojai turi elektrinius virdučius.

Seimo kontrolieriui pateiktame atsakyme buvo nurodyta, kad kiekviename gyventojų kambaryje yra ąsočiai, kuriuose kiekvieną dieną keičiamas vanduo. Tačiau vizito metu toks qstotis pastebėtas tik viename gyventojų kambaryje.

Apranga

47. Gyventojai turi savo asmeninius drabužius ir neprivalo dėvėti globos namų skiriamų rūbų. Esant poreikiui, jie aprūpinami sezoniniais drabužiais ir avalyne. Kelis kartus per metus vykdomas sezoninių drabužių ir avalynės pirkimas. Jei gyventojas neturi nuo praėjusio sezono likusių drabužių, avalynės, jie yra susidėvėję ar netinkami naudoti, jis aprūpinamas sezoną atitinkančiais drabužiais pagal jo poreikius ir pageidavimus, laikantis globos namų steigėjo patvirtintų normų. Asmenys taip pat aprūpinami pledais, galvos apdangalais nuo saulės ir pan.

Sezoninė apranga (tiek asmeninė, tiek globos namų skirta) laikoma gyvenamuosiuose kambariuose įrengtose spintose arba sandėlyje.

Patikrinimo metu Biuro atstovai nustatė, kad globos namai pasirūpina, jog gyventojų naudojama apranga būtų skalbiama pagal poreikį, tačiau tai atliekant ne rečiau kaip kas 7 dienas.

Pažymėtina, kad globos namuose taip pat įrengta skalbyklėlė, kur gyventojai gali patys išsiskalbti ir išsidžiovinti savo drabužius, kaip tai numatyta SGNA 8.13 punkte. Įstaigos direktoriaus pateiktais duomenimis, gyventojai skatinami rūpintis savo drabužiais, t. y. skalbti, jiems išduodamos skalbimo priemonės.

Gyvenamosios patalpos ir higienos sąlygos

Patalpų apšvietimas, valymas, vėdinimas

48. Pagal SGNA 17.2 punktą, asmenys turi būti apgyvendinti šiltose, gerai vėdinamose ir tinkamai apšviestose patalpose, atitinkančiose sveikatos apsaugos ministro patvirtintų higienos normų reikalavimus. Gyvenamosiose patalpose papildomai turi būti įrengtas vietinis dirbtinis apšvietimas.

Taip pat asmenims turi būti užtikrintos saugios ir sveikos gyvenimo sąlygos, socialinės globos namų patalpos turi būti tvarkingos ir švarios, pagal socialinės globos namuose nustatytą tvarką turi būti vykdomas ir kontroliuojamas kasdienis patalpų valymas (SGNA 17.7 punktas).

49. Visose globos namų patalpose įrengtas bendras dirbtinis apšvietimas, gyvenamosiose patalpose papildomai įrengtas vietinis dirbtinis apšvietimas. Skaitymui gyventojai naudojami šviestuvais, prie lovų įrengtos sieninės lempos. Gyvenamosiose patalpose pakabintos dieninės ir naktinės užuolaidos, taip pat, gyventojų pageidavimui, gali būti įrengiamos žaliuzės arba roletai.

Gyvenamieji kambariai vėdinami natūraliu būdu. Šiuose kambariuose yra ištraukiamoji ventiliacija. Natūraliai gyvenamosios patalpos vėdinamos, atidarius kambarių ir balkonų langus.

Gyvenamosios patalpos tvarkomos bei valomos drėgnuoju būdu kiekvieną dieną ir pagal poreikį. Pagrindinis patalpų valymas ir dezinfekcija atliekami higienos plane numatytu laiku, tai atlieka globos darbuotojai. Šiukšlės iš gyvenamųjų patalpų išnešamos kasdien ir pagal poreikį. Kartą per mėnesį atliekamas generalinis gyvenamųjų patalpų tvarkymas. Lovų čiužiniai yra dezinfekuojami pagal poreikį. Antklodės, jų užvalkalai, rankšluosčiai skalbiami ir lyginami pagal poreikį, bet ne rečiau kaip kas 7 dienas (kaip tai numatyta HN 125:2011 27, 37 punktuose).

Pažymėtina, kad galimybė tvarkyti savo gyvenamąjį kambarį suteikiama ir jo naudotojui. Darbuotojai skatina ir motyvuoja gyventojus būti kuo savarankiškesniems. Esant poreikiui, asmeniui užtikrinama pagalba, atliekant buitines, savitvarkos funkcijas, jis aprūpinamas priemonėmis, padedančiomis lavinti bei palaikyti asmens dėl sveikatos būklės neturimus ar prarastus įgūdžius (kaip tai numatyta SGNA 8.12. punkte).

50. Dezinfekcijos, dezinfekcijos ir deratizacijos darbai atliekami pagal poreikį. UAB Kauno profilaktinės dezinfekcijos stoties darbuotojai paskutinį kartą Prienų GN lankėsi 2013 m. rugpjūčio 9 dieną.

51. Pažymėtina, kad dėl kambarių tvarkymo gyventojai nesiskundė, nurodė, jog globos namų darbuotojai išplauna ir jų indus. Vizito metu gyvenamosios patalpos buvo tvarkingos, šildomos. Koridoriuje esantis termometras rodė 21°C. Tačiau Biuro atstovai atkreipė dėmesį į prastą langų būklę mediniame pastate – langai yra mediniai, su dideliais plyšiais.

Iš Seimo kontrolieriui pateikto Kauno visuomenės sveikatos centro 2012-08-22 patikrinimo akto Nr. 36-1161 (15) kopijos matyti, kad HN 125:2011 pažeidimų nenustatyta: gyvenamose patalpose pakako natūralaus apšvietimo, bendro dirbtino apšvietimo ribinės vertės atitiko higienos normų reikalavimus.

Gyvenimas ir poilsis

52. Globos namuose įrengti vienviečiai, dviviečiai, triviečiai ir keturviečiai gyvenamieji kambariai. Minimalus vienam asmeniui tenkantis gyvenamasis plotas vienviečiuose kambariuose – nuo 8,53 iki 24,21 kv. m, dviviečiuose kambariuose – nuo 6,37 iki 12,11 kv. m, triviečiuose – 8,19 kv. m, keturviečiuose – 6,16 kv. metro.

Pagal Prienų GN teikiamų paslaugų sąrašą, patvirtintą Prienų rajono savivaldybės tarybos 2010-09-16 sprendimu Nr. T3-205, už viršplotį vienviečiame ar didesniame kambaryje gyventojai turi papildomai susimokėti kas mėnesį nuo 26 Lt iki 105 Lt už kiekvieną papildomą kvadratinį metrą, priklausomai nuo pastato, kuriame yra gyvenamasis kambarys, ir šiame kambaryje gyvenančių asmenų skaičiaus.

Kambariai yra su įstiklintais ir poilsiui pritaikytais balkonais. Gyvenamųjų patalpų, įrengtų rūsiuose ar pusrūsiuose, globos namuose nėra.

53. Sunkią judėjimo negalią turintys asmenys apgyvendinami visuose globos namuose. Gyventojai, kuriems reikalinga nuolatinė slauga ir priežiūra, įkurdinami pagrindinio pastato gyvenamosiose patalpose, kuriose užtikrinama nuolatinė priežiūra ir įrengtos papildomos bei būtinosios saugumo priemonės.

Kaip numatyta SGNA 18.4. punkte, globos namai sudarė visas sąlygas judėjimo negalią turintiems gyventojams sėdint arba gulint stebėti aplinką pro savo gyvenamųjų kambarių langus, nes langai yra tinkamo aukščio, taip pat pritaikoma buitinis ir interjero detalės: pagal asmens būklę, pomėgius ir poreikius perstatomi ir (arba) pakeičiami baldai (pritaikomas jų aukštis ir stovėjimo vieta, nereikalingi išnešami, perkabinamos sieninės lempos, keičiama televizorių tvirtinimo vieta ir aukštis, keičiamos užuolaidos, perkabinami paveikslai, pakeičiama laikiklių vieta). Prireikus arba gyventojui pageidaujant keičiamas praustuvių tvirtinimo aukštis, klozetams uždedami specialūs paaukštinimai.

Tačiau globos namuose apsilankiusiems Biuro atstovams susirūpinimą sukėlė gyvenimo sąlygos pagrindinio pastato trečiajame aukšte, kur laikomi sunkiausios būklės asmenys. Tokių asmenų ten yra apie aštuoniasdešimt (80), jų gyvenama teritorija yra izoliuota raktine/kodine spyna, koridorių duris atverti gali tik darbuotojai. Gyventojai turi galimybę iš šios teritorijos išeiti tik nusileisdami liftu, kurio galima naudotis, kaip minėta pirmiau, tik su liftininku. Be to, globos namų direktorius, paklaustas, kiek pagalbinių darbuotojų, galinčių padėti išeiti ir pabūti lauke, ir pan., dirba su šiais gyventojais, atsakė, jog šiame aukšte dirba tik 1–2 personalo atstovai.

54. Pagal SGNA 18.1 punktą, kiekvienas asmuo gyvenamajame kambaryje turi turėti šiuos būtiniausias baldus: lovą, spintelę, kėdę, o spinta, stalas gali būti skirti keliems asmenims. Vizito metu stebėta, kad nurodytą baldų komplektą turėjo visi gyventojai. Taip pat nustatyta, kad visi įstaigos globojamieji buvo aprūpinti šiuo minkštuoju inventoriu: čiužiniu, pagalve, antklode, paklode, pagalvių bei antklodės užvalkalais, lovatiese, rankšluosčiais.

Pažymėtina, kad aplankyti gyventojų kambariai buvo jaukūs, aplinka artima namų aplinkai. Gyventojai teigiamai vertino ir galimybę turėti savo baldų ir kitų asmeninių daiktų, kambarį įsirengti pagal savo pageidavimą, kaip tai numatyta SGNA 18.1 punkte.

55. Globos namų vidaus tvarkos taisyklėse gyventojų gulimo ir kėlimo laikas neregamentuotas. Kiekvienas gyventojas tai pasirenka individualiai. Pageidaujantieji gali visą dieną būti savo gyvenamosiose patalpose. Tačiau jie skatinami išeiti į lauką, fojė, biblioteką, kavinę, salę (kur vyksta įvairūs renginiai). Vizito metu gyventojai patvirtino, kad gali patys rinktis, kada keltis ir kada eiti miegoti, kad turi galimybę visą dienos laiką praleisti savo kambaryje.

Gyvenamuosiuose kambariuose sudaroma privati erdvė kiekvienam gyventojui: įrengiamos stumdomos pertvaros, naudojamos širmos, kaip tai numatyta SGNA 17.6. punkte (pavyzdžiui, atliekant slaugą, būtinai naudojama širma).

Globos namų gyventojai turi galimybę saugiai laikyti savo asmeninius daiktus, užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas, spintą ar spintelę, jeigu, įvertinus jų savarankiškumą, tai nesudaro pavojaus jų ar kitų asmenų saugumui, kaip tai numatyta SGNA 18.2 punkte.

Higienos patalpos

56. Pagal SGNA 17.5. punktą, globos namų gyventojui turi būti užtikrinta, kad asmens higienos patalpos – tualetai, prausimosi / maudymosi patalpos – būtų lengvai ir greitai pasiekiamos, patogios naudotis, garantuojančios privatumą. Tualetų, dušų, vonių plotai bei jų įrengimas ir

aprūpinimas higienos reikmenimis turi atitikti sveikatos apsaugos ministro patvirtintų higienos normų reikalavimus. Asmeninės higienos patalpos turi turėti vidinius užraktus, būti atskirai įrengtos vyrams ir moterims (išskyrus grupinio gyvenimo namus).

57. Vizito globos namuose metu nustatyta, kad juose yra įrengtas teisės aktų reikalavimus atitinkantis higienos patalpų skaičius: 34 vonios (dušai), 102 praustuvės, 70 tualetų. Tualetai įrengti prie gyvenamųjų patalpų (tad vienu tualetu naudojasi ne daugiau kaip 4 asmenys). Viename globos namų pastate dušai įrengti prie kiekvieno kambario, kituose pastatuose 1 dušas (vonia) tenka ne daugiau kaip 15 asmenų. Vyrų ir moterų higienos patalpos yra įrengtos atskiros.

Visos asmens higienos patalpos pritaikytos neįgaliems gyventojams, prieinamos visą parą, juose užtikrintas privatumas.

58. Tualetai ir praustuvės valomi kasdien, taip pat pagal poreikį; dušai valomi kasdien, po kiekvieno asmens maudymosi dezinfekuojami (kaip tai numatyta SGNA 17.7. punkte). Higienos patalpas, įrengtas prie gyvenamųjų kambarių, tvarko globos namų darbuotojai, bendro naudojimo patalpas – pagalbininkai buičiai.

59. Vizito metu Biuro atstovai nustatė, kad didžioji dalis globos namų higienos patalpų aprūpintos būtinomis asmens higienos priemonėmis: tualetiniu popieriumi, skystu muilu, elektriniais rankų džiovintuvais, šiukšlių dėžėmis ir šepčiais unitazams valyti, kaip tai numatyta HN 125:2011 16.4 ir 16.5 punktuose. Šios higienos patalpos buvo tvarkingos, visose jose buvo galimybė pasinaudoti karštu ir šaltu vandeniu. Tačiau pažymėtina, jog medinio pastato pirmajame aukšte esančios tualetų patalpos neatitiko pirmiau nurodytų higienos normų reikalavimų (nebuvo tualetinio popieriaus, popierinių rankšluosčių (arba elektrinio rankų džiovintuvo)).

Asmens higiena

60. Gyventojai dėl asmens higienos priemonių (prausimosi priemonių, dantų šepetukų, pastos, šukų, skutimosi reikmenų, tualetinio popieriaus ir kt.) kreipiasi į buities ir ūkio skyriaus vadovą arba jo pavaduotoją, nes šis personalas yra atsakingas už jų išdavimą. Vizito metu gyventojai turėjo visas būtinas asmens higienos priemones ir dėl jų skundų nepateikė.

Gyventojams taip pat užtikrinama pagalba atliekant asmens higieną, suteikiama pagalba maudantis, prausiantis, šukuojantis, padedama lavinti bei palaikyti asmens prarastus įgūdžius. Palaikyti asmens higieną gyventojai skatinami organizuojant mokymus, grupinius ir individualius pokalbius (pavyzdžiui, daug dėmesio skiriama šlapimo nelaikymo problemoms ir jų sprendimo būdams). Žmonės, negalintys patys atlikti higienos procedūrų, aprūpinami asmens specialiomis priemonėmis (slaugos priemonėmis, tualetų kėdėmis, basonais, antelėmis). Negalintieji pasirūpinti savimi apiplaunami kiekvieną dieną ir pagal poreikį maudomi, bet ne rečiau kaip kas 7 dienas (kaip tai numatyta HN 125:2011 38 punkte).

Globos namų asmens higienos patalpose, virtuvės patalpose, valgykloje (prie valgyklos esančiose patalpose), skalbimo patalpose nuolat tiekiamas karštas ir šaltas vanduo.

Prienių GN taip pat veikia tiek vyrų, tiek moterų kirpykla, kurios paslaugomis galima naudotis ir savo gyvenamosiose kambariuose, išsikviečiant kirpėją. Pastebėta, kad kirpyklos paslaugomis daugiausia naudojasi vyrai (kerpamos, skutamos barzdos).

Individualus socialinės globos planas

61. Pirmą gyventojų atvykimo į globos namus dieną socialinis darbuotojas susipažįsta su asmens lydimaisiais dokumentais ir užmezga su juo socialinį kontaktą. Gyventojas supažindinamas su globos namų dienotvarka, vidaus tvarkos taisyklėmis ir supančia aplinka, užvedama gyventojų socialinė byla, kurioje fiksuojama informacija.

Naujai atvykusiam gyventojui taikoma adaptacijos programa, planuojama socialinė parama ir sudaromas individualus socialinės globos (slaugos) planas, atsižvelgiant į jo interesus, poreikius, pomėgius bei pageidavimus ir specialistų komandos (mitybos, buities ir ūkio, sveikatos priežiūros

skyrių darbuotojų) narių pasiūlymus. Sudarant, peržiūrint ir tikslinant individualius socialinės globos planus užtikrinamas globos namų gyventojų dalyvavimas (sudarant neveiksnių asmenų planus dalyvauja globėjas), kaip tai rekomenduojama pagal SGNA 4.4 punktą. Asmeniui užtikrinama, kad atsiradus naujoms, su asmens sveikatos būkle ar naujais asmens poreikiais bei įgūdžiais susijusioms aplinkybėms, individualūs socialinės globos planai yra peržiūrimi ir tikslinami. Taip pat individualūs socialinės globos planai peržiūrimi ne rečiau kaip kartą per metus, kaip to reikalaujama pagal SGNA 5.1 punktą.

Vizito metu patikrintuose individualiuose socialinės globos planuose buvo numatytos priemonės, kuriomis siekiama uždavinių įgyvendinimo (kaip tai numatyta SGNA 4.1 punkte), bei rezultatai. Pavyzdžiui, vienai gyventojai padedant pritaikyti aplinką parinktos priemonės – „elektroninė funkcinė lova, gulimas vežimėlis“, pažymėtas rezultatas – „aplinka pritaikyta, moka naudotis funkcinė lova“. Padedant pritaikyti aplinką kitai globos namų gyventojai, parinkta „sveikatingumo mankšta“, pažymėtas rezultatas – „vaikšto pati, atlieka mankštą“.

C. GYVENTOJŲ TEISĖS

Sveikatos priežiūros paslaugos

62. Pagal Prienų GN teikiamų paslaugų sąrašą, patvirtintą Prienų rajono savivaldybės tarybos 2010-09-16 sprendimu Nr. T3-205, globos namuose teikiamos šios asmens sveikatos priežiūros ir slaugos paslaugos: profilaktinio gyventojų sveikatos būklės tikrinimo organizavimo, bendrosios praktikos gydytojo, aprūpinimo gydytojų paskirtais medikamentais, tvarsliaiva, neįgaliųjų techninės pagalbos priemonėmis, galūnių protezavimo (ortopedinės įrangos pritaikymo) organizavimo, odontologo paslaugų ir dantų protezavimo organizavimo, slaugos organizavimo ir slaugymo, aprūpinimo būtiniausiomis slaugos priemonėmis ir įranga, gydytojų specialistų konsultacijų organizavimo, hospitalizavimo ir reabilitacijos pagal gydytojų rekomendacijas.

63. Šeimos gydytojas globos namuose dirba kasdien (išskyrus savaitgalius), nuo 17.00 iki 21.00 val. (tai patvirtina Seimo kontrolieriui pateiktos darbuotojų darbo grafikų kopijos).

Gyventojai pas šeimos gydytoją lankosi pagal poreikį, turėdami skundų dėl sveikatos arba norėdami pasitarti, pasikonsultuoti dėl sveikatos stiprinimo, išsaugojimo, ligų profilaktikos ar kitais jiems rūpimais klausimais. Gyventojai, kurie yra slaugomi arba negali patys savimi pasirūpinti ir patys apsilankyti pas gydytoją, pageidavimą dėl šeimos gydytojo konsultacijos pateikia per slaugos darbuotoją. Esant poreikiui (dėl sunkios gyventojų sveikatos būklės), šeimos gydytojas asmeni aplanko jo kambaryje.

Jei asmeniui reikalinga gydytojo specialisto konsultacija, šeimos gydytojas surašo siuntimą, o globos namų bendrosios praktikos slaugytojos registruoja specialistų konsultacijoms ir paskirtu laiku organizuoja gyventojų nuvežimą ir palydėjimą konsultacijai į gydymo įstaigą. Gyventoją lydintis darbuotojas padeda jam susiorientuoti gydymo įstaigoje, pasiruošti konsultacijai. Gyventojai, paguldyti gydymui į viešosios asmens sveikatos priežiūros įstaigos stacionarą, nuolat lankomi, aprūpinami higienos ir slaugos priemonėmis.

Globos namai turi 2 automobilius, pritaikytus vežti gulinčius ligonius. Įstaigos direktoriaus teigimu, atvejų, kad asmuo nebūtų nuvežtas pas šeimos ar kitą gydytoją, nebuvo, *tačiau nėra patvirtintos transportavimo tvarkos*. Taip pat pažymėtina, kad, pagal Prienų GN teikiamų paslaugų sąrašą, patvirtintą Prienų rajono savivaldybės tarybos 2010-09-16 sprendimu Nr. T3-205, gyventojų transportavimas (asmeniniais reikalais) yra papildoma paslauga, apmokama transportuojamojo lėšomis.

Gyventojus, kurie dėl sveikatos būklės negali patys apsilankyti pas gydytoją, šeimos gydytojas ar gydytojas specialistas konsultuoja atvykęs į globos namus.

64. Prienų GN gyventojai taip pat gali apsilankyti pas globos namuose dirbantį gydytoją psichiatrą, kuris priima darbo dienomis nuo 17.00 iki 19.00 val. (tai patvirtina Seimo kontrolieriui

pateiktos darbuotojų darbo grafikų kopijos). Prienų psichikos sveikatos centre gyventojai (pacientai) taipogi gali konsultuotis su jame dirbančiais specialistais.

65. Gyventojams taip pat yra prieinamos šios reabilitacijos paslaugos: kineziterapijos (individuali kineziterapija, bendroji grupinė kineziterapija, grupinė kineziterapija grupuojant pagal susirgimus, rytinės mankštos darbo dienomis), ergoterapijos (tai pacientų galimybių atnaujinimas, palaikymas ar sutrikimų kompensavimas tikslinga veikla), terapijos (aromatinės vonios kraujotakai skatinti, nerimui ir nemigai malšinti) paslaugos, vyksta relaksacijos seansai (teigiamos emocinės būklės palaikymui, nemigai slopinti, aukštam kraujospūdžiui mažinti), kraujotakai stimuliuoti (pagal Kneipo metodą įrengti sveikatingumo takeliai šiltuoju metų laiku kieme, žiemos sezonu – kineziterapijos kabinetas).

66. Įstaigoje visuomet prieinamoje vietoje būna pirmosios medicinos pagalbos vaistinė, anafilaksinio šoko vaistų ir medicinos pagalbos priemonių rinkinys. Nakties metu, esant poreikiui, budinti bendrosios praktikos slaugytoja suteikia pirmąją pagalbą ir išskviečia greitąją medicinos pagalbą. Vizito metu apžiūrėti gydytojų paskyrimo, perrišimų, pragulų registracijos ir kiti žurnalai tvarkingai pildomi.

Pažymėtina, kad, patikrinime dalyvavusio Specialisto surinktais duomenimis, Prienų GN pareigybių sąrašas ir skaičius yra patvirtintas direktoriaus 2013-09-13 įsakymu Nr. V-III. Šiame įsakyme yra numatytos socialinę globą teikiančių darbuotojų darbo laiko sąnaudų normatyvų, patvirtintų socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006-11-30 įsakymu Nr. AI-317, 9 punkte nurodytos privalomos vyriausiojo socialinio darbuotojo / socialinio darbo padalinio vadovo / įstaigos vadovo pavaduotojo socialiniams reikalams, vyriausiojo slaugytojo / sveikatos priežiūros padalinio vadovo, slaugytojo, socialinio darbuotojo, individualios priežiūros personalo, slaugytojo padėjėjo pareigybės.

Vadovaujantis pirmiau minėto teisės akto 9 punkto nuostatomis, globos namuose nepakanka 0,55 socialinio darbuotojo pareigybės ir 36,64 individualios priežiūros personalo/slaugytojo padėjėjo pareigybės.

Atkreiptinas dėmesys į tai, kad gyventojai, kuriems reikalinga nuolatinė slauga ir priežiūra, Prienų GN sudaro didžiąją dalį – 73 procentus. Funkcinės lovos reikalingos 147 asmenims, tačiau šiuo metu globos namuose yra tik 90 funkcinų lovų. Administracijos pateiktais duomenimis, trūkstamas planuojama įsigyti atsiradus galimybėms. Šiais metais numatoma nupirkti iki 10 lovų.

67. Už gydytojų konsultacijas, tyrimus, medikamentus, skiepus apmoka ligonių kasos. Kompensuojamus medikamentus ir kitus būtinus, bet nekompensuojamus vaistus perka globos namai. Įstaigos direktoriaus teigimu, lėšų tam pakanka. Medikamentai išduodami tik atsižvelgiant į gydytojo paskyrimą. Vaistus iš sandėlio išduoda už tai atsakinga bendrosios praktikos slaugytoja. Medikamentai kasdien sudedami į vaistų dėžutes (atskirai – kiekvienam gyventojui). Bendrosios praktikos slaugytojos padeda pacientams paskirtu laiku išgerti vaistus. Visa tai žymima gydytojų paskyrimų lapuose.

Vizito metu buvo lankytasi vaistų paskirstymo patalpose: vaistai gyventojams buvo padalinti specialiose dėžutėse atsižvelgiant į paskirtą gydymą. Prireikus, medikamentai asmenims pateikiami bet kuriuo dienos metu.

68. Vizito metu globos namuose nebuvo sergančiųjų infekcinėmis ligomis. Administracijos teigimu, tokie ligoniai būtų laikomi atskirai. Globos namų sveikatos priežiūros skyriuje yra izoliatorius, kuriame sergantis asmuo stebimas, paskyrus gydymą, jam teikiamos reikiamos medicininės paslaugos.

Prienų GN administracijos teigimu, atvejų, kuomet gyventojai, turintys psichikos negalią, imtų save žaloti, globos namuose nebuvo.

69. Pažymėtina, kad vizito metu gyventojų skundų dėl sveikatos priežiūros paslaugų kokybės negauta.

Paciento teisės

70. Biuro atstovai nustatė, kad globos namuose yra užtikrinamos Lietuvos Respublikos pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatyme įtvirtintos pacientų teisė į privataus gyvenimo neliečiamumą ir teisė susipažinti su įrašais savo medicinos dokumentuose.

Medicininėje apžiūroje, be gydytojo ir paciento, tretieji asmenys nedalyvauja, išskyrus atvejus, kai žmogus pats nori, kad dalyvautų ir pagelbėtų jį palydėjęs darbuotojas.

Visa informacija apie paciento sveikatą yra laikoma konfidencialia ir suteikiama kitiems asmenims tik turint rašytinį paciento sutikimą, kuriame yra nurodyta tokios informacijos suteikimo pagrindai ir naudojimo tikslai, išskyrus atvejus, kai pacientas medicinos dokumentuose yra pasirašytinai nurodęs, koks konkretus asmuo turi teisę gauti tokią informaciją. Asmenims, tiesiogiai dalyvaujantiems gydant ar slaugant pacientą, be paciento sutikimo konfidenciali informacija suteikiama tais atvejais ir tokia, kokia būtina paciento interesams apsaugoti.

Tačiau pažymėtina, kad globos namų vidaus tvarkos taisyklių 57 punkte įtvirtinta, jog informacija apie sveikatos būklę, ligos diagnozę, medicininių tyrimų rezultatus, gydymo metodus ir gydymo prognozę suteikiama tik jei asmuo yra veiksnus.

71. Biuro atstovams apklausus globos namų gyventojus, nustatyta, jog sutikimą gydytis jie visą laiką duoda laisvai, prieš tai iš gavus išsamią rūpinimą informaciją apie jo gydymo tikslus, metodus, gydymo trukmę ir panašiai. Gyventojas nurodo, pas kurį šeimos gydytoją jis norėtų gydytis, ir užpildo prašymą Pirminės sveikatos priežiūros centre. Už neveiksnius asmenis sprendimą priima globėjas.

Globos namų administracija paaiškino, kad gyventojas gali atsisakyti gydymo. Prieš savo valią jis negali būti gydomas arba jam teikiama kokia nors kita sveikatos priežiūros ar slaugos paslauga, jeigu Lietuvos Respublikos įstatymų nenumatyta kitaip. Būtinoji (pirmoji ar skubioji) medicinos pagalba, kai gyventojas gyvybei ar sveikatai gresia pavojus, teikiama ir be gyventojas sutikimo. Jeigu gyventojas neveiksnius, globos namai kreipiasi į jo globėją, kad jis nuspręstų ir parinktų šeimos gydytoją bei užpildytų prašymą sveikatos priežiūros įstaigai.

Elgesys su gyventojais

72. Prienų GN patikrinimo metu nustatyta, kad gyventojų ir (arba) jų artimųjų skundų dėl netinkamo, šiurkštaus globos namų darbuotojų elgesio ar dėmesio stokos nėra. Taip pat konstatuotina, jog globos namų darbuotojai įvairiomis formomis yra skatinami tinkamai elgtis su gyventojais (darbo užmokesčio priedais, padėkomis). Suvaržymai (tramdomieji marškiniai, odiniai diržai, izoliavimas vienutėse, judėjimo apribojimas iki tam tikros teritorijos (pavyzdžiui, leidžiama būti tik savo kambaryje) ir pan.) globos namuose nėra taikomi.

Atkreiptinas dėmesys, kad gyventojų tarpusavio nesutarimų atvejais socialiniai darbuotojai organizuoja individualius pokalbius, išsiaiškina konfliktines situacijas ir priima abi puses tenkinančius sprendimus.

Gyventojai, prašantys laikino privatumo (pabūti vieni), turi galimybę pasinaudoti svečių kambariais.

Biuro atstovų vizito metu globos namų gyventojai darbuotojų elgesiu nesiskundė, išskyrus asmenį, kuris nurodė, jog vienas slaugos darbuotojas, jo manymu, elgėsi neetiškai. Šią situaciją gyventojas aptarė su globos namų direktoriumi, kuris pasiūlė pateikti skundą, tačiau gyventojas apsigalvojo.

Gyventojų judėjimo laisvė ir jų lankymas

73. Prienų GN vidaus tvarkos taisyklėse gyventojams yra nustatyta speciali tvarka dėl jų pageidavimo išeiti arba lankytojams įeiti į globos namus. Pagal pirmiau minėtą tvarką, gyventojai, pageidaujantys trumpam išvykti už įstaigos ribų, apie tai informuoja socialinį darbuotoją ar

bendrosios praktikos slaugytoją. Jeigu asmenys siekia išvykti ilgesniam laikui nei para, tuomet teikiamas raštiškas prašymas dėl išvykimo, jame nurodant siekiamo išvykimo vietą, laikotarpį, kuriam norima palikti globos namus, taip pat ir atsakingą asmenį, kuris išvykimo laikotarpiu rūpinsis globos namų gyventoju. Siekiant iš Prienų GN išvykti neveiksniam asmeniui, visomis atitinkamomis išvykimo procedūromis rūpinasi jo globėjas.

Pažymėtina, kad globos namuose yra atvykstančių lankytojų lankymo / registravimo sistema. Nustatytos lankymo valandos: nuo spalio 1 dienos iki kovo 31 dienos – iki 21.00 val., nuo balandžio 1 dienos iki spalio 31 d. – iki 22 val. Ypatingais atvejais sudaromos sąlygos lankyti ir kitomis valandomis. Visomis savaitės dienomis sudaroma galimybė pasilikti ilgiau (pavyzdžiui, sunkios gyventojų sveikatos būklės atveju arba sudarant galimybę išsinuomoti svečių kambarį). Atkreiptinas dėmesys, kad, lankytojams atvykus pas gyventojus, esant pageidavimui, visuomet geranoriškai padeda globos namų administracija.

Įsikūrusieji Prienų GN taip pat turi galimybę laisvai išeiti apsipirkti (nedidelė parduotuvė – vos už kelių šimtų metrų, taip pat Prienų mieste veikia parduotuvės), pavalgyti ne tik globos namų valgykloje, tačiau ir joje veikiančioje kavinėje „Seklytėlė“ (žmonėms sudarytos galimybės užsisakyti kavinės patalpas rengti savo asmenines šventes), lankyti artimuosius ir draugus, lankytis rajone ir seniūnijose vykstančiuose įvairiuose renginiuose, kultūros centre (administracija skatina gyventojus), Prienų miesto viešojoje bibliotekoje ir pan. Asmenims su negalia apsipirkti padeda socialiniai darbuotojai. Vizito metu apklausti globos namų gyventojai džiaugėsi socialinių darbuotojų geranoriškumu.

Atkreiptinas dėmesys, kad sunkesnės sveikatos būklės asmenims yra sudaromos galimybės nuvykti į Prienų miestą bei išeiti pasivaikščioti – slaugytojos pasirūpina transportu, kuris teikiamas neatlygintinai, arba pačios slaugytojos, esant minėtos būklės gyventojų pageidavimams, jiems nuperka nurodytas prekes ir pristato į globos namus. Tačiau kai kurie išreiškė susirūpinimą, jog sunkesnę sveikatos negalią turintys gyventojai vis dėlto nėra išleidžiami už globos namų ribų be personalo, dėl ko kartais kyla konfliktų.

Taigi gyventojams nėra nedraudžiama išeiti iš globos namų, o lankytojams, išskyrus neblaivius asmenis, apribojimų į juos įėti.

Gyvenimo savarankiškai sąlygos, užimtumas, renginiai ir kita veikla

74. Pastebėta, kad visuose globos namų pastatų aukštuose (I, II, III aukšto fojė ir rekonstruoto pastato vestibulyje) yra įrengtos erdvios fojė, kuriose pakabinti / pastatyti televizoriai. Gyventojai televizorių gali žiūrėti pageidaujama laiku fojė ir gyvenamuosiuose kambariuose (ramybės laiku, nuo 22 val. iki 6 val., gali žiūrėti, jei tai netrukdo aplinkiniams). Prienų GN gyventojai gali matyti ne mažiau kaip 14 nemokamų Lietuvoje transliuojamų kanalų. Fojė taip pat yra nedidelės bibliotekėlės. Gyventojai, naudodamiesi bibliotekėlėmis, turi galimybę tarpusavyje dalintis savo turimomis knygomis, taip pat knygų fondas atnaujinamas pagal globos namų finansines galimybes bei padedant rėmėjams. Bibliotekėlėse taip pat galima skaityti naujausius administracijos prenumeruojamus laikraščius ir žurnalus, jose stovi arbatos ir (arba) kavos termosai, visuomet pripildyti šiltų gėrimų. Fojė taip pat vyksta renginiai ir įvairūs užsiėmimai.

Globos namuose sveikatos priežiūros skyriaus vestibulyje yra sudaryta galimybė naudotis kompiuteriu, internetu, *skype*, neribojant trukmės ir laiko, o darbo dienomis, nuo 8 iki 17 valandos, gyventojai turi galimybę naudotis kompiuteriais, esančiais socialinių darbuotojų kabinete. Naudojimasis asmeniniais kompiuteriais gyvenamuosiuose kambariuose nėra ribojamas. Biuro atstovai kalbėjosi su gyventojais, kurių jų apsilankymo metu naudojosi *skype* programa, kad galėtų bendrauti su savo artimaisiais. Pasak jos, būtent ši suteikta galimybė padeda jai patogiu metu susisiekti su dukra, gyvenančia Jungtinėje Karalystėje.

Pažymėtina, kad Prienų GN yra sudarytos šios galimybės gyventojams ugdyti saviraišką ir įgūdžius savarankiškai tvarkyti savo buitį: gamintis maistą, skalbtis drabužius, tvarkyti savo

gyvenamąjį kambarį. Globos namuose esant vienintelei mažai virtuvėlei, ja mažai kas naudojasi ir gyventojai neskatinami savarankiškai gamintis maistą.

Globos namuose gyventojai taip pat skatinami palaikyti ryšius su šeima ir artimaisiais. Socialinius ryšius asmenys palaiko ir stiprina bendraudami su giminaičiais, kaimynais telefonu, *skype*, elektroniniu paštu ir kt. ryšio priemonėmis bei renginių metu (šventės, giminių susitikimai ir kt.).

Gyventojai gali pasirinkti veiklos ir saviraiškos sritį pagal poreikius, pomėgius ir mėgstamus užsiėmimus. Jiems yra sudarytos galimybės dalyvauti bendruomeniniuose, respublikiniuose ir tarptautiniuose projektuose, kuriomis jie aktyviai naudojami.

Gyventojų motyvacija skatinama įvairių užsiėmimų metu: kuriami rankdarbiai parodėlėms, vyksta ansamblių „A“ ir „B“ repeticijos, poezijos skaitymo popietės, organizuojami sportiniai užsiėmimai, mankštos. Silpnesnės sveikatos gyventojai į renginius atvežami vežimėliais. Į renginius mieste pageidaujantieji pavežami įstaigos transportu.

Gyventojai dalyvauja įvairiuose sportiniuose, kultūriniuose renginiuose, koncertuose globos namuose, Prienų ir Birštono, kitų miestų kultūros ir laisvalaikio centruose, bibliotekose. Taip pat asmenys kviečiami dalyvauti integraciniuose projektuose, vykstančiuose Lietuvoje ir Lenkijoje. Globos namuose švenčiamos visos didžiosios kalendorinės, religinės šventės: Šv. Kūčios, Šv. Kalėdos, Senųjų metų palydos, Užgavėnės, Melagio diena, Velykos, Joninės, Žolinės ir kt. Vykdomi bendri integraciniai projektai kartu su nevyriausybinėmis organizacijomis, kitais globos namais, Birštono, Prienų muziejais, Prienų ir Birštono meno mokyklomis, palaikomi ryšiai su Lietuvos neįgaliųjų draugijų skyriais Prienuose ir kituose rajonuose. Kiekvienų metų rugsėjo mėnesį dalyvaujama respublikiniame neįgaliųjų renginyje „Tau, Vilniau“.

Globos namų administracija informavo, kad apie vykstančius socialinius ir kultūrinius renginius gyventojai sužino iš skelbimų, kurie talpinami skelbimų lentose, esančiose globos namų kiekviename aukšte, bei yra informuojami individualiai. Biuro atstovams patikrinus pirmiau nurodytus faktus, jie buvo patvirtinti, skelbimo lentos yra visuose globos namuose, o juose patalpinta įvairi informacija (globos namuose vykstantys užsiėmimai gyventojams, kiekvieno mėnesio gimusiųjų sveikinimai, dienos valgiaraštis (išsamus), bendro pobūdžio informacija apie sveiką mitybą ir pan., gyventojų rankdarbių parodos, vidaus tvarkos taisyklės ir kt.).

Patikrinimo vietoje metu Biuro atstovai domėjosi visomis pirmiau išvardintomis gyventojams suteiktomis galimybėmis, kaip jos realizuojamos praktikoje ir pan. Apsilankyta gyventojų užsiėmimuose, bendrauta su jų dalyviais.

Biuro atstovai taip pat apžiūrėjo globos namų rekreacijos taką ir jį išbandė. Visa tai paliko puikius įspūdžius, ir manytina, kad toks takas padeda gyventojams lavinti judėjimo įgūdžius. Taip pat pastebėta, kad aplink globos namus yra įrengtas sodas, gėlynai, puoselėjama jų aplinka bei sudaromos galimybės, gyventojams pageidaujant, patiems prisidėti prie viso to, kas išvardinta pirmiau, priežiūros ir puoselėjimo.

Taip pat pastebėta, kad gyventojai, nepriklausomai nuo metų sezono, turi galimybę kasdien mankštintis. Šiltuoju metų laiku, kaip minėta pirmiau, pagal Kneipo metodą įrengtas sveikatingumo skveras ir rekreacijos takas kieme, kur vyksta užsiėmimai. Gyventojams pageidaujant taip pat yra sudaroma galimybė mankštintis kineziterapijos kabinete. Be to, darbo dienomis, nepriklausomai nuo metų laiko ir oro sąlygų, globos namų koridoriuose ir holuose yra organizuojamos rytinės mankštos, kuriose dalyvauja nemaža dalis gyventojų.

Prienų GN kiekvieną sekmadienį yra aukojamos šventosios mišios, vyksta pasiruošimai religinėms šventėms, ir pan.

75. Galima daryti išvadą, kad Prienų GN administracija rūpinasi gyventojų užimtumu ir suteikia jiems saviraiškos galimybes, beje, patys gyventojai teigiamai atsiliepią apie savo kasdienę veiklą, kuri, pasak jų, – suteikia gyvenimo džiaugsmo ir leidžia pasijusti vis dar reikalingiems šiame pasaulyje. Kartu pažymėtina, jog didžioji dalis atvykstančiųjų į globos namus yra tokios prastos fizinės būklės, kad yra didelė jų netekties tikimybė, taigi didžioji dalis tokių žmonių nelabai domisi globos namuose vykstančiais renginiais ir kita veikla.

Šeimos ir privatus gyvenimas

76. Globos namų administracijos pateiktais duomenimis, gyventojai gali pasirinkti, su kuo įsikurti viename kambaryje. Vizito metu žmonės teigė, kad į jų norus yra atsižvelgiama, nusiskundimų dėl apgyvendinimo konkrečiame kambaryje nepateikė.

Siekiant sudaryti palankiausias gyvenimo sąlygas globos namų gyventojams, prieš kelis apgyvendinant kartu, socialiniai darbuotojai įvertina jų charakterio savybes, tarpusavio suderinamumą, tokiu būdu taip pat užkertant kelią galimai konfliktinei situacijai su būsimu kaimynu. Vizito metu nustatyta, kad trys globos namų gyventojų poros gyvena kartu.

77. Pažymėtina, kad Prienų GN administracijos požiūris į gyventojus yra krikščioniškai liberalus, dėl ko, gyventojams išreiškus pageidavimą, išimties tvarka leidžiama vyrams ir moterims globos namuose gyventi kartu kaip poroms, suteikiant atskirą kambarį. Be to, globos namuose yra privati erdvė (kambariai), kurioje gyventojai gali dviese nekliudomai bendrauti, tokiu būdu užtikrinama galimybė naudotis šia erdve (kambariais).

Siekiant užtikrinti moterų apsaugą nuo nepageidaujamo nėštumo, gyventojams globos namuose yra prieinama kontracepcija pagal gydytojo rekomendacijas. Esant pageidavimui, gyventojui konsultuojami visais lytinio švietimo klausimais. Taip pat labai svarbu pažymėti, kad gyventojas gali pasirinkti jam priimtina kontracepcijos priemonę, o globos namai ja aprūpins. Globos namų administracijos pateiktais duomenimis, Prienų GN nėštumas nebuvo nustatytas nė vienai gyventojai, tačiau esant reikalui yra sudarytos sąlygos dėl galimai būsimos motinystės ir (ar) tėvystės gauti gydytojo, psichologo, socialinio darbuotojo ir kitų reikalingų specialistų konsultacijas.

Kiti aspektai, užtikrinantys gyventojų teises ir laisves

78. Globos namų personalo teigimu, gyventojams raštiškai pateikus pageidavimus, jų asmens dokumentai gali būti saugomi rakinamoje spintoje, o esant norui arba reikalui, paprašę žodžiu ir pasirašę Gyventojų asmens tapatybę patvirtinančių dokumentų, neįgaliojo ir pensininko pažymėjimų išdavimo ir grąžinimo žurnale, juos gali pasiimti. Asmens dokumentus žmonės gali saugoti ir patys. Gyventojų teigimu, asmens dokumentus saugoti jie atiduoda savo noru.

Gyventojams yra užtikrinama konstitucinė balsavimo teisė – savo teisę balsuoti jie įgyvendina paštu (išankstinio balsavimo metu), balsuoja globos namuose arba už jų ribų.

Taip pat yra užtikrinama gyventojų teisė išpažinti pageidaujamą tikėjimą, kadangi globos namų vidaus tvarkos taisyklėse reglamentuota galimybė atlikti religines apeigas – galimybė išpažinti savo tikėjimą ir atlikti religines apeigas, netrukdam kitiems gyventojams. Kopyltėle gyventojai gali naudotis jiems patogiu laiku, patalpos visada atviros.

Biuro atstovai patikrinimo metu nustatė, kad globos namuose žmonėms sudaromos galimybės naudotis vertimo, teisinės ir kitos pagalbos prieinamumu – asmeniui pageidaujant be pašalinių gauti konsultacijas ir kitas paslaugas turtais, finansiniais, draudimo, testamentų sudarymo ir kitais klausimais.

Globos namuose veikia gyventojų savivaldos taryba. Gyvenantieji Prienų GN gali reikšti nuomonę ar atsiliepimus įvairiais gyvenimo įstaigoje klausimais šioje taryboje, taip pat susitikti su administracija, pateikti savo klausimą ar pasiūlymą per pasiūlymų dėžutes ir pan.

Skundų teikimo tvarka

79. Biuro atstovams apsilankius Prienų GN, nustatyta, kad globos namai tinkamai atlieka veiksmus, siekiant užtikrinti asmens teisę į tinkamą viešąjį administravimą:

1) gyventojui suteikiama galimybė apskųsti gyvenimo ir sveikatos priežiūros sąlygas globos namų administracijai ar kitoms įstaigoms;

- 2) gyventojams yra prieinama informacija apie šias įstaigas, jų kontaktinius duomenis ir kt.;
- 3) skundai pateikti sudarytos visos sąlygos (yra rakinama skundų dėžė, rašikliai, popierius ir pan.);
- 4) skundai registruojami skaitmeninėje laikmenoje;
- 5) vedama skundų statistika, apibendrinimai skaitmeninėje laikmenoje;
- 6) šiais metais globos namuose nebuvo gauta gyventojų skundų.

Vizito metu taipogi nustatyta, kad gyventojai neteikia skundų, o visus kilusius klausimus su globos namų administracija išsprendžia nedelsiant.

Gyventojų išvykimas iš globos namų visam laikui

80. Patikrinimo metu nustatyta, kad gyventojai turi galimybę visam laikui palikti globos namus. Prienų GN administracija, likus 3 mėn. iki gyventojų išvykimo, informuoja jį siuntusią savivaldybę su prašymu inicijuoti sutarties nutraukimą ir socialinės adaptacijos bendruomenėje plano sudarymą. Globos namai dalyvauja sudarant šį planą. Išvykstančiajam grąžinami jo dokumentai ir asmeniniai daiktai.

Pažymėtina, kad siekiant įsitikinti, jog, laikino išvykimo metu (savo noru) pas globėją, rūpintoją, šeimos narius, artimuosius giminaičius, pažįstamus, gyventojas bus prižiūrėtas ir juo bus tinkamai pasirūpinta, pageidaujantysis, pildydamas prašymą laikinai išvykti, jame nurodo išvykimo vietą bei asmenį, kuris jį globos išvykos metu. Darbuotojai bendrauja su išvykusiais gyventojais telefonu, prireikus nuvyksta į jų buvimo vietą.

IV. IŠVADOS

81. Apibendrinant patikrinimo metu nustatytas aplinkybes bei kompetentingų institucijų išvadas, susijusias su gyvenimo Prienų GN sąlygomis, atsižvelgiant į pažymos 5–10 punktuose nurodytų teisės aktų nuostatas, darytinos šios išvados:

81.1. Patalpos nevisiškai atitinka SGNA 16.9 punkto reikalavimus, susijusius su aplinkos neįgaliesiems pritaikymu, t. y. per status įvažiavimo į pastatą nuolydis, statūs laiptai.

81.2. Nepakankamai užtikrinama galimybė laisvai judėti globos namuose bei teritorijoje:

81.2.1. gyventojams, turintiems judėjimo sutrikimų ar negalintiems savarankiškai judėti liftininko nedarbo metu;

81.2.2. asmenims, gyvenantiems pagrindinio pastato trečiajame aukšte (asmenys, turintys psichologinių sutrikimų), įrengiant specialias kodines duris, kurių kodą žino ir jas atidaryti gali tik darbuotojai.

Dėl tokių sąlygų gali kilti neigiamų pasekmių įvairių nelaimių metu, kuomet žmonėms reikėtų operatyviai evakuotis iš globos namų, pavyzdžiui, trečiojo aukšto gyventojai be personalo pagalbos negalėtų palikti savo patalpų.

81.3. Vienam asmeniui tenkantis gyvenamasis plotas atitinka nustatytus reikalavimus, gyventojai aprūpinti būtiniaisiais baldais, taip pat ir buitine įranga (televizoriai, radijas ir pan.), minkštuoju inventoriumi, gali turėti savo daiktų. Kambariai įkurti jaukiai, aplinka artima namų aplinkai.

81.4. Higienos normų reikalavimų įgyvendinimas:

81.4.1. patalpos – tvarkingos ir švarios, antklodės, jų užvalkalai, rankšluosčiai skalbiami ir lyginami teisės aktuose numatytu dažnumu, tačiau langų būklė mediniame pastate nepatenkinama ir taisytina;

81.4.2. gyventojai aprūpinami higienos priemonėmis, specialiomis priemonėmis, teikiama pagalba palaikant asmens higieną, žmonės gali naudotis kirpėjo paslaugomis, higienos patalpos įrengtos tinkamai ir yra tvarkingos, tačiau medinio pastato pirmajame aukšte esančios tualetų

patalpos neatitiko higienos normų reikalavimų (nebuvo tualetinio popieriaus, popierinių rankšluosčių (arba elektrinio rankų džiovintuvo)).

81.5. Patalpose nėra iki galo užtikrinami priešgaisrinės saugos reikalavimai, nustatytiems trūkumams pašalinti trūksta lėšų.

81.6. Vykdoma smurto prevencija: nakties metu gyventojai intensyviai prižiūrimi, nėra užfiksuota nė vieno smurto atvejo nei tarp gyventojų, nei tarp darbuotojų ir gyventojų.

81.7. Kai kuriuose gyventojų kambariuose neveikė pagalbos iškvietimo sistema.

81.8. Asmenims užtikrinamas teikiamų paslaugų efektyvumas: pagal poreikį sudaromas individualus socialinės globos planas, kuris yra peržiūrimas ir tikslinamas, o gyventojas šiame procese dalyvauja.

81.9. Asmenims sudaromos pakankamos galimybės gauti socialinę globą, atitinkančią jų poreikius ir savarankiškumo lygį: gyventojai gali patys rinktis, kada keltis ir kada eiti miegoti, gali visą dienos laiką praleisti savo kambaryje, tačiau skatinami išeiti į lauką, fojė, biblioteką, kavinę ir pan., jie turi galimybę tvarkyti savo gyvenamąjį kambarį, patys išsiskalbti ir išsidžiovinti savo drabužius įrengtoje skalbyklėlėje, gali užsirakinti savo gyvenamąsias patalpas, spintą ar spintelę, jeigu tai nesudaro pavojaus jų ar kitų asmenų saugumui.

Tačiau pastebėtina, kad kai kurios priemonės, skatinančios savarankiškumą, neįgyvendinamos: gyventojai nesinaudoja galimybe pateikti pageidavimus dėl maisto produktų ar patiekalų asortimento, globos namuose įrengta virtuvėlė kituose pastatuose apgyvendintiems asmenims yra nepatogioje vietoje bei joje vienu metu maistą gamintis gali tik iki keturių žmonių.

81.10. Maitinimas organizuojamas tinkamai, pritaikytas atsižvelgiant į asmens sveikatos būklę ir medikų rekomendacijas (organizuojamas dietinis maitinimas gyventojams, sergantiems cukriniu diabetu, tiekiamas trintas, paskystintas maistas ir pan.), gyventojai gauna nemažai šviežių daržovių ir vaisių; vizito metu vertinti patiekalai buvo tinkami. Tačiau pažymėtina, kad pagaminto maisto kokybės patikrinime nedalyvauja sveikatos specialistas, nedaromi įrašai apie šių patikrinimų rezultatus, taipogi nėra aiški maisto pristatymo gyventojams į kambarius apmokėjimo tvarka.

Taip pat pažymėtina, kad vizito Prienų GN metu ne visuose kambariuose buvo ąsočių su geriamu vandeniu.

81.11. Globos namuose teikiamos nustatytos asmens sveikatos priežiūros ir slaugos paslaugos, taip pat organizuojamos gydytojų specialistų konsultacijos. Tačiau pažymėtina, kad gyventojų nuvežimo šioms konsultacijoms organizavimo tvarka nėra patvirtinta, ir tai gali sąlygoti, jog sveikatos priežiūra žmonėms ne visuomet bus prieinama. Taip pat nėra aišku, kokiais atvejais gyventojų nuvežimas gydytojo konsultacijai yra nemokamas, o kokiais atvejais tai mokama kaip už vežimą asmeniais reikalais.

Neveiksniems gyventojams neužtikrinta Pacientų teisių ir žalos sveikatai atlyginimo įstatymo 5 straipsnyje įtvirtinta teisė į informaciją – Prienų globos namų vidaus tvarkos taisyklių 57 punkte įtvirtinta, jog informacija apie sveikatos būklę, ligos diagnozę, medicininių tyrimų rezultatus, gydymo metodus ir gydymo prognozę suteikiama tik jei asmuo yra veiksnus.

Gyventojai aprūpinami gydytojų paskirtais medikamentais, slaugos ir kitomis būtinomis priemonėmis, tačiau daugiau kaip penkiasdešimčiai žmonių trūksta funkcinių lovų.

81.12. Trūksta darbuotojų:

81.12.1. 0,55 socialinių darbuotojų etato;

81.12.2. 36,64 individualios priežiūros darbuotojo (slaugytojo padėjėjo) etato;

81.13. Administracija tinkamai užtikrina gyventojų judėjimo laisvę už globos namų ribų, sudaro visas galimybes pagal pageidavimą pasiekti norimą kelionės tikslą, taip pat sudaro tinkamas sąlygas jų artimųjų lankymui.

81.14. Administracija užtikrina pagrindines gyventojų teises – teisę dalyvauti rinkimuose ir balsuoti, teisę į saviraišką, teisę į nuosavybę, teisę į žodžio laisvę, teisę išpažinti pasirinktą tikėjimą ir kt.

81.15. Globos namuose yra sukurta tinkama infrastruktūra dėl gyventojų užimtumo, pageidaujantiems yra prieinamos vertimo, teisinės, konsultacijų turtiniais, finansiniais, draudimo, testamentų sudarymo ir kitais klausimais bei kita pagalba.

81.16. Globos namuose palaikoma ir skatinama personalo nuolatinio tobulėjimo bei kokybės siekimo aplinka, atliekamas globos namų veiklos vertinimas, tačiau ne viskas yra fiksuojama jų veiklos dokumentuose: vykstantys skyrių vadovų pasitarimai, kuriuose aptariama jų veikla, kylantys sunkumai, probleminiai aspektai, nustatomi galimi darbo trūkumai, ieškoma geriausių sprendimų būdų, nėra fiksuojami jokia forma.

V. REKOMENDACIJOS

82. Seimo kontrolierius, atsižvelgdamas į patikrinimo metu nustatytas aplinkybes ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 ir 14 punkto nuostatomis, Prienų globos namų direktoriaus pavaduotojui, laikinai einančiam direktoriaus pareigas, Gintui Pačėsui rekomenduoja:

1) imtis priemonių, kad globos namuose gyvenantiems asmenims būtų užtikrintos galimybės lengvai judėti namų teritorijoje ir patalpose, t. y. nebūtų per statūs nuolydžiai ir laiptai, taip pat kad būtų užtikrinta galimybė gyventojams naudotis liftu be liftininko pagalbos bei kad gyventojų, esančių globos namų trečiajame aukšte, judėjimas būtų suvaržytas kaip įmanoma mažiau;

2) užtikrinti higienos normų reikalavimų vykdymą: suremontuoti langus mediniame pastate, bendrojo naudojimo higienos patalpas nuolatos aprūpinti numatytomis higienos priemonėmis;

3) užtikrinti visus priešgaisrinės saugos reikalavimus;

4) periodiškai tikrinti pagalbos iškvietimo sistemos veikimą;

5) papildomai įgyvendinti priemones, skatinančias gyventojų savarankiškumą: sudaryti žmonėms galimybę teikti pageidavimus ir skatinti reikšti pageidavimus dėl maisto produktų ar patiekalų asortimento, pagal galimybes įrengti papildomas virtuvėlės gyventojams patogiose vietose, kad kuo daugiau asmenų galėtų jomis naudotis;

6) užtikrinti sveikatos specialisto dalyvavimą tikrinant pagaminto maisto kokybę, daryti įrašus apie šių patikrinimų rezultatus, taip pat nustatyti aiškią tvarką, kokiais atvejais gyventojams teikiama maisto pristatymo į kambarius paslauga yra mokama;

7) užtikrinti, kad globos namuose kiekvieno gyventojų kambaryje būtų ąsočiai su kasdien keičiamu geriamu vandeniu;

8) patvirtinti gyventojų nuvežimo gydytojų konsultacijoms organizavimo tvarką, kurioje taip pat būtų numatyta, kokiais atvejais ši paslauga yra mokama;

9) imtis priemonių užtikrinti, kad visiems gyventojams pagal poreikį būtų suteiktos funkcinės lovos;

10) pakeisti globos namų vidaus tvarkos taisyklių 57 punktą, numatant teisę į informaciją apie sveikatos būklę, ligos diagnozę, medicininių tyrimų rezultatus, gydymo metodus ir gydymo prognozę visiems pacientams;

11) imtis priemonių užpildyti trūkstamus socialinio darbuotojo ir individualios priežiūros personalo (slaugytojo padėjėjo) etatus;

12) atkreipti dėmesį, kad globos namuose dirbančių asmenų darbo kokybei gerinti būtų aktualios šios mokymų temos: Jungtinių Tautų Neįgaliųjų teisių konvencijos reikalavimų taikymas; agresyvaus elgesio valdymas; būdai išvengti laisvės apribojimų, suvaržymų bei izoliavimo taikymo; išimtinės situacijos, kuomet laisvių apribojimai, suvaržymai ir izoliavimas galėtų būti taikomi. Kadangi globos namų darbuotojai nėra mokęsi šių dalykų, įstaigos direktoriui rekomenduotina sudaryti jiems tokią galimybę.

Apie Seimo kontrolieriaus rekomendacijų vykdymo rezultatus prašyčiau pranešti iki 2014-02-28.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas